

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบความเข้าใจการอ่านและเจตคติต่อการอ่านภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้นิทานพื้นบ้าน นิทานร่วมสมัย และ นิทานในแบบเรียนครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. การอ่าน
 - 1.1 ความหมายของการอ่าน
 - 1.2 จุดประสงค์การสอนอ่าน
 - 1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน
 - 1.4 การวัดผลประเมินผลการอ่าน
2. ความเข้าใจในการอ่าน
 - 2.1 ความหมายของความเข้าใจในการอ่าน
 - 2.2 ระดับของความเข้าใจในการอ่าน
 - 2.3 การวัดผลประเมินผลความเข้าใจในการอ่าน
3. การใช้นิทานประกอบการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ
 - 3.1 ความหมายของ นิทาน นิทานพื้นบ้าน นิทานร่วมสมัย และนิทานในแบบเรียน
 - 3.2 ประเภทและลักษณะของนิทาน
 - 3.3 คุณค่าของนิทานที่มีผลต่อการสอนอ่าน
 - 3.4 ขั้นตอนการสอนอ่านโดยใช้นิทาน
4. เจตคติต่อการอ่านภาษาไทย
 - 4.1 ความหมายของเจตคติ
 - 4.2 ลักษณะของเจตคติ
 - 4.3 องค์ประกอบของเจตคติ
 - 4.4 อิทธิพลของเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน
 - 4.5 การวัดผลประเมินผลเจตคติ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
6. กรอบความคิดในการวิจัย
7. สมมติฐานการวิจัย

การอ่าน

1. ความหมายของการอ่าน

นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การอ่าน ได้ให้ความหมายและความสำคัญของการอ่านไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525 ได้จัดคำว่า “การอ่าน” ไว้ที่คำว่า “อ่าน” เป็นกริยา แปลว่า ว่าตามตัวหนังสือ ออกเสียงตามตัวหนังสือ ดูหรือเข้าใจความหมายจากตัวหนังสือ สังเกตหรือพิจารณาดูให้เข้าใจ คิด นับ (ไทยเดิม)

การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน มีหลายคุณลักษณะมีองค์ประกอบทางจิตวิทยา สภาพร่างกาย และสภาพทางสังคมรวมอยู่ด้วย นักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้าน การอ่าน ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้หลายทัศนะ ดังนี้

แอร์โรสมิท (Arrowsmit. 1972 : 84) ให้ความหมายของการอ่านว่า คือ ความคิด ความรู้สึกและจินตนาการ แล้วนำความคิดนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์

แฮริส และสมิท (Harris and Smith. 1976 : 14) ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า หมายถึงรูปแบบหนึ่งของการสื่อความหมาย เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ข่าวสารและความรู้ระหว่างผู้เขียน และผู้อ่านในลักษณะของการเขียนของแต่ละบุคคล ส่วนผู้อ่านจะพยายามหาความหมายของสิ่งที่ผู้เขียนได้เขียนไว้ ความสามารถที่จะทำนายหรือถอดความหมายจากข้อความที่อ่านขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน ได้แก่ ความคุ้นเคยในหัวข้อเรื่องความคิดเห็นที่สำคัญ ๆ ของเรื่อง ตลอดจนความรู้ทางภาษาของผู้อ่านเองด้วย

คูเปอร์ (Cooper. 1979 : 3) ได้กล่าวเกี่ยวกับการอ่านไว้ว่า หมายถึง กระบวนการสร้างหรือพัฒนาความหมายของเนื้อเรื่องที่เป็นตัวอักษร ซึ่งผู้อ่านต้องนำความรู้และประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงในการอ่าน โดยกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านและเนื้อความ

บันลือ พฤษะวัน (2533: 2) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ ดังนี้

1) การอ่านเป็นการแปลสัญลักษณ์ออกมาเป็นคำพูดโดยการประสมเสียงเพื่อใช้ในการออกเสียงให้ตรงกับคำพูด การอ่านแบบนี้มุ่งให้สะกดตัวประสมคำอ่านเป็นคำ ๆ ไม่สามารถใช้สื่อความโดยการฟังได้ทันที เป็นการอ่านเพื่อการอ่านออก มุ่งให้อ่านหนังสือได้แตกฉานเท่านั้น

2) การอ่านเป็นการใช้ความสามารถในการผสมผสานของตัวอักษรออกเสียงเป็นคำหรือเป็นประโยค ทำให้เข้าใจความหมายในการสื่อความโดยการอ่านหรือฟังผู้อื่นอ่านแล้วรู้เรื่อง เราเรียกว่า อ่านได้ ซึ่งมุ่งให้อ่านแล้วรู้เรื่องของสิ่งที่อ่าน

3) การอ่านเป็นการสื่อความหมายที่จะถ่ายทอดความคิด ความรู้จากผู้เขียน(ผู้สื่อ)ถึงผู้อ่าน การอ่านลักษณะนี้เรียกว่า อ่านเป็น ผู้อ่านย่อมเข้าใจถึงความรู้สึนึกคิดของผู้เขียน โดยอ่านแล้วสามารถประเมินผลของสิ่งที่อ่านได้ การอ่านเป็นการรวมความคิด โดยที่ผู้อ่านต้องใช้ความสามารถ หลาย ๆ ด้าน เช่น ใช้การสังเกตจำรูปคำ ใช้สติปัญญา และประสบการณ์เดิมในการแปลความหรือถอดความให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ดี โดยวิธีอ่านแบบนี้จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน และต่อเนื่อง อาจต้องใช้ความหมายจาก ข้อ 1,2,3 หรือไม่จำเป็นต้องครบทั้ง 3 ข้อก็ได้ แล้วสามารถเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่าน และนำผลของสิ่งที่ได้จากการอ่านมาเป็นแนวคิด แนวปฏิบัติได้ เราเรียกว่า อ่านเป็น

ทัศนีย์ สุภเมธี (2542 : 24) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน คือ การแปลสัญลักษณ์ ที่เขียนหรือพิมพ์ ให้มีความหมายออกมาสัญลักษณ์ในภาษาไทย คือ คำ ข้อความ จึงเป็นเรื่องสำคัญมากในการสอนอ่าน นักเรียนจะต้องเข้าใจความหมายและนำไปใช้ในการฟังพูด และเขียนได้อย่างถูกต้อง

มานิตย์ บุญประเสริฐ (2526 : 9) ได้รวบรวมความหมายของการอ่านจากผู้รู้ทางด้านการศึกษา และจิตวิทยาแล้วนิยามความหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่าน คือ การสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน โดยมีข้อความเป็นสื่อกลาง หน้าที่ของผู้อ่าน คือ การค้นหาความหมายจากข้อความนั้น ๆ ผู้อ่านจะเข้าใจข้อความที่อ่านได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ คือ ลักษณะของเรื่องที่อ่าน ประสบการณ์ร่วมระหว่างผู้อ่านผู้เขียน ความสามารถทางด้านภาษา เป็นต้น

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2545 : 2 - 7) ได้ให้ความหมายของการอ่านไว้ว่า ถ้าพิจารณาการอ่านในลักษณะของกระบวนการแล้วให้คำจำกัดความว่า เป็นลำดับขั้นที่เกี่ยวกับการทำความเข้าใจความหมายของคำ กลุ่มคำ ประโยค ข้อความ และเรื่องราวของสารที่ผู้อ่านสามารถบอกความหมายได้ แต่ถ้าพิจารณาการอ่านในลักษณะของกระบวนการที่ซับซ้อน แล้วก็จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายอย่าง ได้แก่ จิตวิทยาพัฒนาการ ภาษาศาสตร์ จิตวิทยาการศึกษา

ศิริรัตน์ นิละกุลป์ (2536 : 15) ได้สรุปความหมายของการอ่าน จากผู้เชี่ยวชาญการอ่านหลาย ๆ ท่าน ซึ่งให้ความหมายของการอ่านไว้ต่าง ๆ กัน แต่เน้นสิ่งเดียวกันคือ การแปลความหมายจากตัวอักษรเพื่อให้เกิดความเข้าใจ

อัญชลี แจ่มเจริญ (2526 : 82) กล่าวว่า การอ่าน หมายถึง การแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิดอย่างมีเหตุผล และเข้าใจความหมายตลอดจนการพิจารณาเลือกความหมายที่ดีไปใช้ให้เกิดประโยชน์

จากความหมายของการอ่านดังกล่าว พอสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า การอ่าน หมายถึง กระบวนการทางสมองในการแปลสัญลักษณ์ ถอดความระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความคิดของผู้เขียน ซึ่งต้องอาศัยทักษะ การวิเคราะห์คำ ถอดความ ตีความ ขยายความ โดยผ่านกระบวนการคิดและหัวใจสำคัญในการอ่าน คือ การเข้าใจความหมายจากสิ่งที่อ่านและพิจารณาเลือกความหมายที่ดีจากการอ่าน การอ่านเป็นกระบวนการที่ผู้อ่านต้องใช้ประสบการณ์ของตนในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความรู้ความสามารถในระบบภาษา เพื่อเป็นข้อมูลช่วยตีความหมายของสิ่งที่อ่านเพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจอันเป็นจุดประสงค์หลักของการอ่านการอ่านมิใช่แต่เพียงการออกเสียงตามตัวอักษรอย่างเดียว การอ่านเป็นกระบวนการติดต่อสื่อสารความคิดจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน ซึ่งผู้อ่านจะต้องแปลความหมายของตัวอักษร หรือสัญลักษณ์โดยใช้ประสบการณ์เดิมให้ได้ความหมายชัดเจน สมบูรณ์ และสิ่งสำคัญที่สุดในการอ่านคือ ผู้อ่านต้องเข้าใจความหมายของสิ่งที่อ่านหรือเข้าใจใกล้เคียงกับความเข้าใจของผู้เขียน

2. จุดประสงค์การสอนอ่าน

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้ระบุจุดประสงค์การสอนอ่านให้แก่นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการอ่าน มีทักษะในการอ่านในใจ และอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง คล่องแคล่วรวดเร็ว สามารถถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก จากเรื่องราวที่อ่านได้ สามารถจับใจความสำคัญ คิดเชิงวิจารณ์ และวิเคราะห์ใจความสำคัญ ปฏิบัติตนจนเป็นนิสัยที่ดีในการอ่านหนังสือ การใช้พจนานุกรม การเลือก การใช้ การเก็บรักษาหนังสือ และการใช้ห้องสมุดในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม หาความเพลิดเพลินในยามว่าง และรักการอ่านหนังสือ การใช้มุมหนังสือและการใช้ห้องสมุด

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้กำหนดสาระที่ 1 : การอ่านในมาตรฐานที่ 1.1 ไว้ว่า ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน โดยกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ไว้ว่า นักเรียนสามารถอ่านได้คล่อง และอ่านได้เร็วขึ้น เข้าใจความหมายของคำ สำนวนโวหาร การบรรยาย การพรรณนา การเปรียบเทียบ การใช้

บริบท เข้าใจความหมายของถ้อยคำสำนวน และเนื้อเรื่อง สามารถใช้แหล่งความรู้พัฒนาความสามารถในการอ่าน

สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรษ์ (2538 ; 143 – 145) ได้ให้จุดประสงค์ของการอ่านเชิงพฤติกรรม เพื่อให้นักเรียนสามารถเล่าเรื่องย่อของเรื่องที่อ่านได้ด้วยการพูดและการเขียนไว้ ดังนี้

- 1) ทำข้อสังเกตของเรื่องที่อ่านได้
- 2) เมื่อกำหนดข้อความให้อ่าน นักเรียนสามารถตั้งชื่อเรื่องได้เหมาะสม
- 3) สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องราวที่อ่านได้ถูกต้อง
- 4) สามารถจับบันทึกข้อความสำคัญ สำนวนโวหาร ข้อคิดต่าง ๆ ได้
- 5) สามารถพูดหรืออภิปราย วิเคราะห์เนื้อเรื่อง เหตุการณ์ พฤติกรรม หรือการตัดสินใจของตัวละครในเรื่องได้
- 6) เมื่อได้อ่านข้อความ บทละคร หรือเรื่องราวต่าง ๆ แล้วนักเรียนสามารถเขียนเป็นบทละคร บทแสดงบทบาทสมมติ และแสดงได้
- 7) นักเรียนสามารถวาดการ์ตูน แสดงจินตนาการที่ได้จากการอ่านได้
- 8) สามารถทำรายงานหนังสือ หรือทำบรรณนิทัศน์ได้
- 9) สามารถพูดหรือเขียนแนะนำหนังสือที่อ่านให้เพื่อน ๆ ฟังได้
- 10) ทำรายการหนังสือที่ตนอ่านได้
- 11) สามารถเล่าประสบการณ์ในการอ่านแลกเปลี่ยนกันระหว่างเพื่อนได้
- 12) สามารถจัดนิทรรศการแนะนำหนังสือที่น่าสนใจได้

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน

อารี พันธุ์ณี (2540 : 30 – 31 , 121 – 129) กล่าวถึงทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Thorndike) เน้นทางด้านสติปัญญา

โดยผู้ที่มีสติปัญญาคีจะสามารถรับรู้และอ่านจับใจความได้ในเวลารวดเร็ว ตรงกันข้ามกับผู้ที่มีสติปัญญาไม่ดีจะใช้เวลาในการอ่านเพิ่มขึ้น การให้นักเรียนฝึกฝนบ่อย ๆ ก็เป็นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการอ่านจับใจความดีขึ้น โดยยึดกฎการเรียนรู้ ดังนี้

- 1.1 กฎแห่งความพร้อม (law of readiness) หมายถึงความพร้อมหรือวุฒิภาวะของผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ความพร้อมแบ่งออกเป็น 3 สภาพ คือ
 - เมื่อบุคคลพร้อมแล้วได้กระทำ ก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจ และจะเกิดการเรียนรู้

- เมื่อบุคคลพร้อมที่จะทำ แล้วไม่ได้กระทำทำให้ไม่เกิดความพึงพอใจ และไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้

- เมื่อบุคคลไม่พร้อม ต้องกระทำ ไม่พอใจ ไม่ทำให้เกิดการเรียนรู้

1.2 กฎแห่งการฝึกหัด หมายถึงการที่ผู้เรียนได้ฝึกหัดกระทำซ้ำ ๆ บ่อย ๆ จะทำให้เกิดความสมบูรณ์ แบ่งออกเป็น

- กฎแห่งการใช้ หมายถึง การฝึกฝน การตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งอยู่เสมอ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างถาวร มั่นคง

- กฎแห่งการไม่ใช้ หมายถึงการไม่ได้ฝึกฝน การไม่ได้ใช้ ไม่ได้ทำบ่อย ๆ ย่อมทำให้ความมั่นคงในการทำกิจกรรมนั้น ไม่ดีเท่าที่ควร อาจทำให้ความรู้ที่นั้นเสื่อมลงไปได้

2. ทฤษฎีของเกสตัลท์(Gestalt) เน้นความสำคัญของการจัดเตรียม คือกฎของการรับรู้ที่ประยุกต์เข้ามาสู่การสอนอ่าน มีกฎอยู่ 3 ข้อ ดังนี้

2.1 กฎของความคล้ายกัน (the principle of similarity) เป็นการจัดสิ่งทีคล้ายกันเอาไว้ด้วยกัน เช่น คำที่คล้ายกัน เนื้อเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน จะช่วยให้เกิดการรับรู้เร็วขึ้น

2.2 กฎของความชอบ (the principle of pragnang) เป็นหลักสำคัญในการสอนอ่าน จับใจความ หากนักเรียนได้อ่านในสิ่งที่ตนชอบก็จะช่วยให้กิจกรรมการเรียน การสอนอ่านมีความหมายต่อตัวนักเรียน

2.3 กฎของการต่อเนื่อง (the principle of compiniuity) เป็นการพิจารณาโครงสร้างของการอ่านให้มีลักษณะต่อเนื่องกัน ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาการอ่านเป็นไปโดยไม่หยุดชะงัก

4. การวัดผลประเมินผลการอ่าน

นงลักษณ์ คำยิ่ง (2541 : 22-26) กล่าวถึงการวัดผลประเมินผลการอ่านไว้ว่าในการสอนอ่านนอกจากผู้สอนจะต้องรู้จักเลือกใช้เทคนิคการสอนที่จะช่วยกระตุ้นความสามารถในการอ่านของผู้เรียนแล้ว ผู้สอนจำเป็นต้องรู้จักเลือกเทคนิคการประเมินผล ความสามารถในการอ่านของผู้เรียนด้วย

เพื่อให้การอ่านของเด็กมีประสิทธิภาพ ครูผู้สอนจำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผล ความรู้ความสามารถของผู้เรียนว่า มีความก้าวหน้าในการอ่านเพียงใด อยู่ตลอดเวลา การวัด และการประเมินผลการอ่านของผู้เรียนมีประโยชน์ต่อการเรียน ดังนี้

- 1) จะช่วยทำให้ครูทราบถึงความสามารถในการอ่านของเด็กได้อย่างถูกต้อง
- 2) ช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจในการอ่านเพิ่มขึ้นเมื่อทราบความก้าวหน้า

จากการประเมินผลเป็นระยะ ๆ

- 3) จะช่วยให้ครูแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มตามระดับความสามารถได้
- 4) จะช่วยประเมินผลการสอนของครูด้วยว่ามีความสามารถในการสอนมากน้อยเพียงใด

5) ช่วยให้ผู้สามารถวินิจฉัย และทำนายผลเกี่ยวกับการเรียนการสอนได้ การประเมินผลการอ่าน หมายถึง การพิจารณาตัดสินว่าผู้เรียนมีทักษะหรือความสามารถในการอ่านมากน้อยเพียงใด ในการประเมินผลทักษะการอ่านควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- 1) เน้นการประเมินเพื่อปรับปรุงการอ่าน
- 2) ประเมินผลการอ่าน โดยคำนึงถึงประสบการณ์ และลักษณะของผู้เรียน
- 3) ประเมินผลการอ่านอย่างเป็นระบบที่ผสมผสานกับการสอน
- 4) การประเมินการอ่านต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
- 5) การประเมินผลต้องประเมินให้ครบทั้งด้านพุทธิพิสัย ด้านเจตพิสัย และด้านทักษะพิสัย
- 6) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการประเมินผล
- 7) บอกเกณฑ์การประเมินและแนวปฏิบัติที่นำไปสู่การบรรลุซึ่งผลสัมฤทธิ์สูงสุดให้ผู้เรียนทราบตั้งแต่เริ่มการสอน
- 8) ควรจะมีการประเมินผลก่อนและหลังเรียนอ่านเพื่อครูจะได้ทราบว่าก่อนเรียนผู้เรียนมีความสามารถแค่ไหน เมื่อเรียนแล้วมีพัฒนาการเพียงใด

เพื่อให้การประเมินผลการอ่านของผู้เรียนเป็นไปอย่างถูกต้อง จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือประเมินผลการอ่านดังต่อไปนี้

1. การใช้ข้อทดสอบ ข้อทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง วัดได้หลายอย่างตามความต้องการของครู เช่น วัดความรู้ ความเข้าใจ ความจำ ความสามารถในการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เรียงลำดับเหตุการณ์ ข้อทดสอบนี้จะแบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ

1.1 แบบอัตนัย เป็นข้อทดสอบที่มักจะให้บรรยายความคิด ความเข้าใจ วิเคราะห์ การออกข้อสอบแบบนี้ต้องออกให้ครอบคลุมสิ่งสำคัญตามจุดมุ่งหมายที่ผู้เรียนรู้อย่างมากที่สุด กำหนดคำตอบให้พอดีกับเวลาสอบ พร้อมทั้งบอกกำกับด้วย

1.2 แบบปรนัย แบ่งออกเป็น

- แบบเลือกตอบ ในการออกข้อสอบแบบนี้ต้องมีคำตอบที่ถูกต้องหนึ่งคำตอบตายตัว เรียงลำดับคำตอบให้ดูง่าย

- แบบถูกผิด ข้อสอบต้องใช้ภาษาชัดเจน ข้อความต้องแต่งใหม่ไม่ควรลอกจากตำราเรียน และใช้ในตอนต้น ๆ ของข้อสอบ

- แบบเติมคำ ข้อสอบแบบนี้คำตอบที่ให้เติมต้องเด่น ชัดเจนเว้นช่องว่างให้พอดีกับคำตอบ

นอกจากข้อทดสอบทั้งแบบอัตนัยและแบบปรนัยแล้ว ครูผู้สอนสามารถทำการทดสอบการอ่านของผู้เรียนด้วยการใช้บัตรคำให้อ่านเป็นคำก็ได้ แต่การทดสอบการอ่านนั้นนิยมให้อ่านเป็นเรื่องมากกว่าการอ่านเป็นคำ คำถามที่ใช้ในข้อทดสอบเพื่อวัด และประเมินผลการพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียนควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

- คำถามควรจะขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่ผู้เรียนอ่านมากกว่าขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้เรียน

- คำถามประเภทที่จับผิดผู้อ่านหรือคำถามที่ลวงให้หลงไม่ควรนำมาใช้ในการทดสอบ

- ภาษาที่ใช้ในคำถามควรเหมาะกับเนื้อหาของเรื่องราวที่ให้ผู้เรียนได้อ่าน

- ไม่ใช่คำถามประเภทที่ช่วยให้ผู้เรียนนึกถึงเรื่องที่เคยอ่านมาแล้วในอดีต

มาตอบ

- ควรใช้คำถามประเภทที่ผู้ตอบใช้ข้อมูลที่ได้จากการอ่าน

2. การใช้การสังเกต เพื่อดูความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว จังหวะทำนองในการออกเสียง อัตราเร็วในการอ่าน

3. การซักถามหรือสัมภาษณ์ อาจใช้ร่วมกับการสังเกต เป็นการตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจในการอ่าน ความสามารถในการวิจารณ์ ความจำและความสามารถในการตอบคำถาม และสรุปข้อความสำคัญ สิ่งที่จะสอบถาม เช่น

- ความรู้ ความเข้าใจจากเนื้อหาของบทเรียน

- ให้เล่าเรื่องให้ฟัง

- ได้รับความรู้อะไรบ้างจากการอ่าน

- ชอบอ่านหนังสือเองหรือให้คนอื่นอ่านให้ฟัง

4. การใช้บันทึก เพื่อดูความสนใจในการอ่าน ดูพัฒนาการอ่านของผู้เรียนแล้วหาทางแก้ไข ครูต้องบันทึกผลของการวัดในแต่ละครั้งไว้แล้วศึกษาหาทางแก้ไขต่อไป วิธีการบันทึกอาจใช้คำถามที่เป็นแนวทางในการบันทึกเสียงให้ผู้เรียนแล้วบันทึกเสียงไว้แล้วเอามาเปิดให้ผู้เรียนฟัง หาข้อบกพร่องแล้วจะได้แก้ไขในคราวต่อไป

สำหรับวิธีการประเมินผลความเข้าใจในการอ่านที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จากเรื่องที่กำหนดให้ โดย แต่ละเรื่องจะมีคำถามเรื่องละ 10 – 20 ข้อ

ในการวัดผลประเมินผลจะต้องวัดในสิ่งต่อไปนี้

1) ทักษะ คือวัดความชำนาญชำนาญ ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน วิธีการวัดทักษะการอ่าน สามารถทำได้โดยให้อ่านออกเสียงจากหนังสือตอนใดตอนหนึ่งให้ฟัง หรือให้อ่านจากข้อความที่ครูจัดหามา เหนือการพิจารณาในการอ่านออกเสียงมี ดังนี้ การอ่านออกเสียงว่าชัดเจนถูกต้องเพียงใด อ่านได้คล่องแคล่วเพียงใดดูลีลาในการอ่าน การหยุดวรรคตอน การเว้นจังหวะเสียงที่อ่านเป็นธรรมชาติเหมือนเสียงพูด ไม่เพี้ยนหรือแปร่ง ไม่ดั่งหรือค่อยจนเกินไปการจับหนังสือท่าทางในการอ่าน เช่น การยื่น การนั่ง

2) ความรู้ ที่ต้องวัดคือ ความรู้ในเนื้อหาวิชาเรียน ความรู้ในเชิงการใช้ภาษาไทย เป็นเครื่องสื่อความหมายได้ถูกต้องและมีประสิทธิภาพเพียงใด ตลอดจนรู้รสของถ้อยคำ ความรู้ในเชิงวรรณคดี และหลักเกณฑ์ทางภาษา

3) เจตคติ ได้แก่ ความนิยมชมชอบในการใช้ภาษา ความภาคภูมิใจในการใช้ภาษา ความชื่นชมในรหัสไพเราะของถ้อยคำ

การวัดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ มุ่งวัดความเข้าใจในเรื่อง นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไร สังเกตดูท่าทางในการอ่าน และความรวดเร็วในการอ่าน

ความเข้าใจในการอ่าน

1. ความหมายของความเข้าใจในการอ่าน

ความเข้าใจในการอ่านถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการอ่าน เพราะในการอ่านถึงแม้จะอ่านได้รวดเร็วเพียงใดก็ตาม ถ้าผู้อ่านไม่เข้าใจในสิ่งที่ตนอ่านก็ถือว่าเป็นการอ่านที่ไม่สมบูรณ์

กู๊ดแมน (Goodman. 1989 : 209) อธิบายว่า ความเข้าใจในการอ่าน คือ การสื่อสารระหว่างผู้อ่านกับผู้เขียน โดยอาศัยมโนภาพและประสบการณ์เดิมของผู้อ่านในการเรียนรู้ความหมายโดยรวมของภาษา ซึ่งผู้เขียนพยายามสื่อสารให้ผู้อ่านสามารถคาดเดาเหตุการณ์ได้ เพื่อประมวลความคิดกับความสามารถของภาษาจนสามารถสื่อสารเป็นภาษาพูดและภาษาเขียนได้

มิลเลอร์ (Miller. 1990) สรุปถึง ความเข้าใจในการอ่านว่า เป็นการรับเอาความหมายจากสิ่งที่อ่านได้โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้เดิมกับเรื่องที่ยังอ่าน

ชวาล แพร์ตกุล (2520 : 134) ได้กล่าวถึงความหมายของความเข้าใจว่า ความเข้าใจคือความสามารถในการผสมแล้วขยายความรู้ ความจำให้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล ความเข้าใจเป็นสมรรถภาพขั้นต้นชนิดแรกของตัวปัญญา เป็นความพยายามของสมองที่จะคัดแปลงปรับปรุงความรู้ให้มีรูปร่างใหม่ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่แปลกใหม่

เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์อื่นที่แปลออกไป แต่ยังมีอะไรบางอย่างคล้ายคลึงกับของเดิมอยู่บ้าง ความเข้าใจสามารถแสดงออกด้วยพฤติกรรม 3 ประการ คือ

1. การแปลความ คือ การแปลเรื่องราวหรือข้อความเดิมให้ออกมาเป็นข้อความใหม่ ภาษาใหม่
2. การตีความ คือ การเก็บความคิดเดิมมาบันทึกใหม่ การจัดเนื้อเรื่องใหม่ เป็นการมองในแง่ใหม่ ค้นหาเปรียบเทียบทั้งความสำคัญของความสัมพันธ์ของส่วนย่อย ๆ ภายในเรื่องราวนั้นย่อจนเป็นข้อสรุปได้
3. การขยายความ คือ การขยายความคิดให้กว้างไกลโดยอาศัยความสัมพันธ์กับสถานการณ์เดิมที่ได้รับในตอนต้น

สุกัญญา เศรษฐรังสรรค์ (2533 : 17) กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่าน คือ ความสามารถในการเข้าใจคำ วลี ประโยค อนุเจท ตลอดจนเรื่องราวทั้งหมดที่ผู้อ่านสามารถจับใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่องได้ เรียงลำดับความและสรุปความได้จากสิ่งที่ ผู้เขียนสื่อความหมายผ่านสื่อที่เป็นตัวเขียน สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้อ่านมีความเข้าใจในการอ่านได้คือนักครูผู้สอนต้องแสวงหาแนวทางที่ดีในการฝึกการอ่านให้กับนักเรียน

ดังนั้น ความเข้าใจในการอ่านจึงหมายถึง ความสามารถในการเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้ ตรงที่ผู้เขียนต้องการ และสามารถสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ ตลอดจนความเข้าใจในการอ่านเป็นกระบวนการทางความคิด จำเป็นต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ

2. ระดับความเข้าใจในการอ่าน

ระดับความเข้าใจในการอ่านเป็นพฤติกรรมที่แสดงว่าผู้อ่านเข้าใจในสิ่งที่อ่าน มีผู้จัดลักษณะพฤติกรรมที่แสดงว่าผู้อ่านเข้าใจในสิ่งที่อ่านไว้ คือ

สมิท (Smith . 1969) แบ่งการอ่านออกเป็น 4 ระดับคือ

1. ความเข้าใจตามตัวอักษร ในระดับนี้มักไม่ต้องใช้ทักษะการคิด เป็นการระลึกเอาจากความจำ
2. การตีความ ในระดับนี้ต้องใช้ทักษะการคิดประเภทต่างๆ เช่น การหาข้อมูลเสริมจากที่ไม่มีให้ตรงกับการสรุป การใช้เหตุผล การเปรียบเทียบ การหาความสัมพันธ์ เป็นต้น
3. การอ่านขั้นวิจารณ์ เป็นการประเมินค่า การคัดค้านคุณภาพ คุณค่า ความถูกต้องและความเป็นจริงของสิ่งที่อ่าน เป็นการอ่านที่ผู้อ่านมีปฏิกิริยา ได้ตอบสิ่งที่อ่านโดยใช้ประสบการณ์

4. การอ่านอย่างสร้างสรรค์ ระดับนี้ผู้อ่านจะคิดขยายความเกินออกไปจากเนื้อหาเพื่อให้ได้ความ

ดอลล์แมน และคนอื่นๆ (Dallman and others. 1974 : 166) จำแนกการอ่านเพื่อความเข้าใจออกเป็น 3 ระดับ คือ

ระดับความเข้าใจข้อเท็จจริง หมายถึง ความเข้าใจเรื่องที่อ่านตามหนังสือที่เขียนไว้

ระดับความเข้าใจขั้นตีความ คือ ความเข้าใจโดยอาศัยการสรุปความตีความ แปลความจากเรื่องที่อ่านได้

ระดับความเข้าใจขั้นประเมินค่า คือ ความสามารถในการประเมินค่าสิ่งที่อ่านมาโดยอาศัยความรู้ และประสบการณ์ของการอ่านพิจารณาตัดสินว่า ข้อสรุปของผู้เขียนถูกต้องหรือไม่ อย่างไร

เรย์เกอร์ และเรย์เกอร์ (Raygor and Raygor . 1985) แบ่งความเข้าใจในการอ่านออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ความเข้าใจระดับตัวอักษร คือ ความสามารถในการเข้าใจเรื่องของคำ และความคิดของผู้เขียน

2. ความเข้าใจระดับตีความ คือ ผู้อ่านไม่เพียงแต่รู้สิ่งที่ผู้เขียนเขียนเท่านั้น แต่ยังสามารถจับใจความสัมพันธ์ต่างๆ ได้ สามารถเปรียบเทียบข้อเท็จจริงต่างๆ ในเรื่องกับประสบการณ์ส่วนตัวได้สามารถเข้าใจลำดับเหตุการณ์ต่างๆ มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุผลและความสามารถตีความข้อความทั่วๆ ไปได้ ความเข้าใจระดับนำมาใช้ คือ ผู้อ่านสามารถประเมินความคิดของผู้เขียนได้ ไม่ว่าผู้เขียนจะยอมรับ หรือปฏิเสธความคิดนั้นก็ตาม และผู้อ่านสามารถนำความคิดนั้นไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ได้

ชวาล แพร์ตกุล (2520 : 96) อธิบายระดับความเข้าใจในการอ่านว่า ผู้อ่านที่เกิดความเข้าใจจะต้องมีความสามารถตามลำดับ ดังนี้

แปลความหมายของสิ่งที่อ่านได้ คือ แปลความหมายของข้อความออกมาตามลักษณะหรือนัยของเรื่องราวนั้นๆ

ตีความหมายของเรื่องที่อ่านได้ หมายถึง การจับความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยๆ ของเรื่องแล้วสามารถนำมากล่าวเป็นอีกแบบหนึ่งได้

ขยายความและนัยของเรื่องนั้นๆ ให้กว้างไกลจากสภาพข้อเท็จจริงที่มีอยู่ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นสูงสุดของความเข้าใจ

บุญเสริม ฤทธาภิรักษ์. (2518 : 32 - 34) ได้ให้แนวคิดเรื่องระดับความเข้าใจไว้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

การอ่านเอาเรื่อง การอ่านระดับนี้เป็นการอ่านออก อ่านได้ อ่านแล้วรู้เรื่องราว เรื่องอะไรเป็นอย่างไร เกี่ยวข้องกับใคร ในการอ่านแบบนี้ผู้อ่านใช้ความสามารถด้านความจำ เป็นส่วนใหญ่

การอ่านตีความ คือ อ่านแล้ว แปลความ ตีความ ขยายความ ผู้อ่านต้องใช้ ความสามารถนอกเหนือไปจากการอ่านเอาเรื่อง คือ จำเรื่อง แปลความ ตีความ และขยายความ ได้ การอ่านตีความหมายถึงเป็นการอ่านที่มีระดับความเข้าใจสูงกว่าการอ่านเอาเรื่อง

การอ่านขั้นวิจารณ์ การอ่านระดับนี้ต้องใช้ความสามารถของสติปัญญาขั้นสูง โดยอาศัยการอ่านระดับการอ่านเอาเรื่อง ใช้การแปลความเป็นพื้นฐานอาศัยประสบการณ์ของ ผู้อ่าน นำเอาความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการประเมินค่าช่วยในการตัดสินใจ และ วินิจฉัยเรื่องหรือข้อความที่อ่าน

นพรัตน์ สรวขสุวรรณ (2527 : 123) อ้างถึงระดับความเข้าใจในการอ่านตาม แนวคิด ซึ่งได้ดัดแปลงมาจาก ของ บลูม ซึ่งกล่าวถึงระดับของความเข้าใจในการอ่านดังนี้

1. ระดับความจำ คือ การที่ผู้อ่านจำในสิ่งที่เขียนกล่าวไว้ ซึ่งได้แก่ การจำ หรือการเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริง วันที่ คำจำกัดความ ความสำคัญของเรื่อง คำสั่งหรือลำดับ เหตุการณ์ในเรื่องที่อ่าน
2. ระดับแปลความ คือ การนำเอาข้อความหรือสิ่งที่เข้าไปแปลเป็นรูปอื่น เช่น การแปลภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง การถอดข้อความจากคำจำกัดความ หรือข้อความจากการนำใจความสำคัญเรื่องไปแปลเป็นรูปแผนที่ แผนภูมิ เป็นต้น
3. ระดับการตีความ คือ การอ่านที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจสิ่งที่ผู้เขียนไม่ได้เขียนไว้ เช่น เมื่อได้เหตุมาแล้วสามารถหาผลได้ สามารถทำนายเหตุการณ์ต่อไปได้ จับใจความของเรื่องได้ หรือสรุปความจากสิ่งที่กล่าวโดยทั่ว ๆ ไป และสามารถมองเห็นภาพพจน์ในสิ่งที่อ่านได้
4. ระดับการประยุกต์ใช้ เป็นการเข้าใจหรือมองเห็นหลักการแล้วนำไปประยุกต์ใช้จนประสบผลสำเร็จได้
5. ระดับการวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการอ่าน แยกแยะส่วนประกอบย่อย ที่ประกอบกันเข้าเป็นส่วนใหญ่ได้ เช่น การวิเคราะห์การโฆษณาชวนเชื่อ แยกแยะ บทประพันธ์ ตรวจสอบการให้เหตุผลผิด ๆ และการแสดงความคิดเห็นในสิ่งที่อ่านได้
6. ระดับการสังเคราะห์ คือ การนำเอาความคิดเห็นที่ได้จากการอ่านมา ผสมผสานกัน แล้วจัดเรียบเรียงใหม่ได้

7. ระดับประเมินผล คือ ความสามารถในการวางเกณฑ์และตัดสินสิ่งที่อ่าน โดยอาศัยหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้เป็นบรรทัดฐาน เช่น เรื่องราวที่อ่านมีอะไรบ้างที่เป็นจริง อะไรบ้างที่เป็นจินตนาการ อะไรบ้างที่เป็นความคิดเห็น และอะไรบ้างที่เป็นความเชื่อของเรื่องที่อ่าน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการแบ่งระดับความเข้าใจในการอ่าน เริ่มจากง่ายไปยาก คือ จากระดับทำความเข้าใจความหมายตามตัวอักษรในบทที่อ่าน แล้วสามารถใช้ความคิดแยกแยะ ตีความหมาย ในเนื้อเรื่องและความหมายตามความคิดของผู้เขียนซึ่งไม่ได้เขียนไว้โดยตรงได้เข้าใจ ตลอดจนถึงความเข้าใจในระดับสูง คือการใช้วิจารณ์ญาณไตร่ตรองด้วยเหตุผล แล้วประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้ และสูงสุดสามารถนำคุณค่าที่ได้รับไปสร้างสรรค์ต่อไปได้

3. การวัดผลประเมินผลความเข้าใจในการอ่าน

การวัดและประเมินผลความเข้าใจในการอ่านเป็นสิ่งจำเป็น ที่จะช่วยให้ทราบถึงระดับความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนแต่ละคน ทำให้ผู้สอนสามารถวางแนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพได้มาผู้อธิบายถึงการประเมินผลความเข้าใจในการอ่านด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

แฮริส (Harris, 1969) สรุปว่า การทดสอบความเข้าใจในการอ่าน ควรให้ครอบคลุมความสามารถในการอ่าน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านภาษาและสัญลักษณ์ คือ ความสามารถในการเข้าใจความหมาย ส่วนใหญ่ของคำที่ปรากฏในบทอ่าน รู้จักการเดา ความหมายของคำศัพท์จากบริบท เข้าใจระบบคำ และโครงสร้างประโยคเข้าใจข้อความยาว ๆ และเข้าใจสัญลักษณ์ทางภาษา เช่น เครื่องหมายต่างๆ การย่อหน้า เป็นต้น

2. ด้านความคิด คือ ความสามารถจะระบุจุดประสงค์ของผู้เขียน ความคิดสำคัญของข้อความที่อ่าน สามารถเข้าใจความคิดย่อยที่มาสนับสนุน สามารถสรุปและอนุมานความจากสิ่งที่อ่านได้

3. ด้านอารมณ์และลีลาของเนื้อหาที่อ่าน คือ สามารถบอกถึงทัศนคติของผู้เขียนต่อเรื่องที่อ่านและต่อผู้อ่านได้ เข้าใจอารมณ์ของเรื่อง สามารถระบุวิธี และแนวทางการเขียนของผู้เขียน

ฮาฟเนอร์ และจอลลี่ (Hafner and Jolly, 1972 : 147) ได้สรุปการประเมินผลความเข้าใจในการอ่านโดยให้ดูจากความสามารถต่อไปนี้

1. ตอบคำถามเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่าง ๆ จากเรื่องที่อ่านได้

2. เข้าใจคำชี้แจง สามารถปฏิบัติตนตามคำชี้แจงหรือคำแนะนำที่เขียนอธิบายไว้
ได้ถูกต้อง

3. จดจำและสามารถบรรยายสิ่งที่ได้อ่านเป็นคำพูดของตัวเองได้

4. ลำดับเหตุการณ์ของเรื่องราวที่อ่านได้ถูกต้อง

5. แยกได้ว่ารายละเอียดตอนไหนสำคัญ ตอนไหนไม่สำคัญ

6. บอกได้ว่ารายละเอียดตอนไหนสำคัญ ตอนไหน อย่างไร

7. บอกได้ว่าประโยคไหนเป็นประโยคแสดงเนื้อหาความสำคัญ หรือใจความสำคัญ
สำคัญของเรื่องราวที่อ่าน

8. บอกได้ว่าเนื้อหาของสิ่งที่อ่าน มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาในบทความอื่น ๆ ที่
เกี่ยวข้องอย่างไร

9. แสดงข้อสรุปของบทความที่อ่านได้อย่างถูกต้อง

10. บอกได้ว่าในการเขียนบทความที่อ่านนั้น ผู้เขียนยึดแนวอะไรในการจัดเรียบ
เรียง เช่น เวลา สถานที่ หรือสาเหตุและผล เป็นต้น

11. บอกได้ว่าอะไร คือ ความหมายที่ซ่อนเร้นที่ไม่ได้แสดงไว้ในบทความ

12. บอกได้ว่าเรื่องที่อ่านมีแนวการดำเนินเรื่องหรือให้อารมณ์อย่างไร

13. บอกวัตถุประสงค์ในการเขียนซึ่งผู้เขียนไม่ได้แสดงไว้ตรง ๆ ได้

14. บอกได้ว่าตอนใดผู้เขียนใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบอย่างไร มีความหมาย
อย่างไร

บันทึก พฤหัสบดี (2534 : 9 - 10) ได้เสนอว่า ครูตรวจสอบความเข้าใจในการ
อ่านของนักเรียนได้หลายทาง ดังนี้

1. ให้ตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง

1.1. ตอบคำถามจากข้อเท็จจริงของท้องเรื่อง

1.2. ตอบคำถามโดยการวิเคราะห์หาเหตุผลของเรื่อง

1.3. ตอบคำถามจากการสรุปเรื่อง หรือวิจารณ์ ไตร่ตรอง

2. เล่าเรื่องและสรุปเรื่องที่อ่านได้อย่างดี

3. ประเมินและเลือกแบบจากตัวละคร ให้เหตุผลประกอบการเลือกหรือไม่

4. แสดงประกอบนิทาน แสดงท่าไปประกอบประโยค วลี หรือคำศัพท์ได้

5. หาความสัมพันธ์ของคำ เช่น กระต่าย - กระโดด , เต่า -

6. หาคำตรงข้ามเชิงความหมาย เช่น หิว - อิ่ม, ยิ้ม - บึ้ง

7. อธิบายคำคม คำพังเพย แล้วแต่งนิทานประกอบ

8. ต่อนิทานที่เล่าไม่จบอย่างมีความต่อเนื่องและสมเหตุสมผล
9. สรุปลง คั้งชื่อเรื่องได้ครอบคลุมเนื้อเรื่อง พร้อมอธิบาย
10. ปฏิบัติตามขั้นตอนการประกอบอาหาร ประดิษฐ์ หรือดำเนินการทดลองทางวิทยาศาสตร์
11. นำความเข้าใจจากสิ่งที่อ่านมาใช้ในการพยากรณ์แนวโน้มเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม เศรษฐกิจ
12. วิจารณ์ ให้ข้อคิดและเสนอแนะแก้ไข เจริญยอมรับไม่ยอมรับ ได้แย้งด้วยเหตุผลของตน

สรุปได้ว่า การประเมินความเข้าใจในการอ่านทำได้จากหลายวิธี เลือกให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ในการสอน เพื่อให้การประเมินผลได้ตรงตามจุดมุ่งหมายและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

การใช้นิทานประกอบการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจ

1. ความหมายของ นิทาน นิทานพื้นบ้าน นิทานร่วมสมัย และนิทานในแบบเรียนนิทาน

วิเชียร เกษประทุม (2536 : 6) อธิบายไว้ตอนหนึ่งในวิชาคติชนวิทยาว่า นิทานมีความหมายว่า เป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ถ่ายทอดด้วยวิธีมุขปาฐะ แต่ก็มีอยู่เป็นจำนวนมากที่ได้รับการบันทึกไว้แล้วสำหรับนิทานภาษาเขียนซึ่งมีต้นเรื่องจากคติชนแต่มาได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้วยแบบทางวรรณศิลป์และถ่ายทอดในหมู่นักภาษาหนังสือ นั้น มีไขข้อมูลปฐมภูมิของนักคติชน แต่ก็อยู่ในความสนใจเพื่อประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบกับข้อมูลมุขปาฐะ และเพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิวัฒนาการกับลักษณะเฉพาะของลีลาโวหารทั้งสองแบบ

สุภัค ไหวหากิจ (2543 ; 28) ได้สรุปความหมายของนิทานไว้ว่า นิทานเป็นเรื่องที่มีการเล่าสืบต่อกันมาในครั้งสมัยโบราณ ถือเป็นประเพณีโดยมีผู้เล่าที่มีความสามารถและเป็นบุคคลที่นับถือ นิทานมีเล่ากันทุกชาติ ทุกภาษา เนื้อหาของนิทานที่เล่า เป็นเรื่องราวที่ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความดี ความงาม และเรื่องของการยกย่องเชิดชูปลูกจิตสำนึกของคนให้ประพฤติอยู่ในความดี และเป็นตัวอย่างแก่สังคม ต่อมามีการให้ความสำคัญแก่นิทาน โดยนำเอานิทานมาเล่าและจัดเป็นกิจกรรมในห้องสมุด ตลอดจนการเรียนการสอน ได้มีวิชาการเล่านิทานขึ้น

สมศักดิ์ ปรีบูรณ์ (2542 : 48) สรุปความหมายของนิทานไว้ว่า

- 1) เป็นเรื่องที่ผูกขึ้น
- 2) เป็นเรื่องเล่าที่ไว้วางเป็นสื่อในการถ่ายทอด หรือเขียนทำนองการเล่าด้วยปากเปล่า
- 3) เป็นบทประพันธ์ที่มีลีลาการเล่าแบบเป็นกันเองทำนองการเล่าด้วยวาจา
- 4) เป็นเรื่องเล่าที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อความบันเทิงใจและมีสิ่งสอนใจเป็น

จุดประสงค์รอง

จากความหมายของนิทานดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า นิทานเป็นเรื่องเล่าที่มีมาช้านาน และเล่าสืบเนื่องกันมาเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจากความเป็นจริง หรือเป็นเรื่องที่เกิดจากจินตนาการของผู้เล่า เพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินและสอดแทรกความคิด คุณธรรมอันดีงามเข้าสู่จิตใจเด็กและเป็นแนวทางปฏิบัติตนที่ถูกต้องควรในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

นิทานพื้นบ้าน

วิมล คำศรี (2525 : 15 อ้างถึงใน จันทนา เอ็นนาน. 2539 : 15) กล่าวถึงความสำคัญของนิทานไว้ว่า

- 1) ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน
- 2) เป็นบ่อเกิดแห่งศิลปะและศาสตร์สาขาต่าง ๆ
- 3) เป็นบ่อเกิดแห่งภูมิปัญญา
- 4) ให้คติในแง่ต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต
- 5) ใช้เป็นสื่อในการอบรมศีลธรรม จริยธรรม

จันทนา เอ็นนาน (2539 : 15 -16) กล่าวถึงความสำคัญของนิทานพื้นบ้านไว้ว่า นิทานพื้นบ้านมีความสำคัญในแง่ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ที่แสดงถึงความเป็นไปในชีวิตมนุษย์ รวมทั้งอารมณ์ ความคิด และความเชื่อ นิทานพื้นบ้านให้ความบันเทิงใจ และสร้างสรรค์จินตนาการแก่ผู้ฟัง ดังนั้นเรื่องที่เล่าสืบต่อกันมานี้จึงทำให้ผู้ฟังได้รับความพึงพอใจตลอดมาทุกยุคทุกสมัย

จากความสำคัญของนิทานพื้นบ้านพอจะสรุปได้ว่า นิทานพื้นบ้านเป็นเรื่องเล่าที่นับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดมาแต่ครั้งบรรพบุรุษอันสะท้อนให้เห็นสภาพวิถีชีวิตและสังคมของคนในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นเรื่องราวที่ให้ความบันเทิงใจแก่ผู้อ่าน อีกทั้งเป็นสื่อช่วยการอบรมบ่มนิสัยของเยาวชนตลอดจนทุกคนที่ได้อ่าน เพราะเนื้อเรื่องของนิทานมีการสอดแทรกความคิด ปุณฺฝึงคุณธรรม จริยธรรมด้วย นิทานพื้นบ้านจึงเปรียบเสมือนคลังความรู้และเป็นครูแก่ผู้ที่ได้อ่าน และยังสืบทอดต่อมาทุกยุคทุกสมัย

นิทานร่วมสมัย

นิทานร่วมสมัย หมายถึง นิทานที่เขียนขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันกับที่ผู้อ่านกำลังศึกษาอยู่ มีแนวคิด ปรัชญาสังคมเป็นไปในแนวเดียวกันอันจะสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่บุคคลและสังคมให้มีแนวคิดที่ดี ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

เจตนา นาควิธระ (2521 : 59) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของวรรณกรรมว่า การศึกษาวรรณกรรมนับว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะวรรณกรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพต่างๆ ในสังคม วรรณกรรมเป็นเครื่องแสดงออกซึ่งความรู้สึกและความนึกคิดของมนุษย์และของสังคม ได้มีผู้ให้ความหมายของวรรณกรรมไว้มากมาย ดังเช่นที่ กุหลาบ มลลิกะมาส (2518 : 5) ได้กล่าวว่า “วรรณกรรม หมายถึง สิ่งที่เขียนขึ้นมาทั้งหมดไม่ว่าในรูปแบบใด เช่น คำอธิบายวิธีใช้กล้องถ่ายรูป รวมทั้งใบปลิว หนังสือพิมพ์ นวนิยาย วรรณกรรมจึงมีความหมายกว้างที่สุด และวรรณกรรมที่แต่งดีได้รับยกย่องจากคนทั่วไปจึงเรียกว่า วรรณคดี โดยที่คุณสมบัติที่ทำให้วรรณกรรมและวรรณคดีต่างกันคือ วรรณศิลป์” วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2518 : 55) ได้ให้ความหมายของวรรณกรรมว่า “วรรณกรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่มีอยู่ในชีวิตจริง ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตอาจนำมาเรียบเรียงเป็นวรรณกรรมได้เพราะเรื่องในวรรณคดีก็คือเรื่องของชีวิต วรรณคดีหรือวรรณกรรมจึงถือกำเนิดมาจากมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญ เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างวรรณกรรม มีเรื่องราวต่าง ๆ ที่กล่าวถึงกำเนิดของวรรณกรรมไว้หลากหลายในนานาชาติ”

กระแสร มัลยาภรณ์ (2512 : 1-2) ได้กล่าวถึงที่มาของวรรณกรรมว่า คำว่าวรรณกรรม มีปรากฏเป็นหลักฐานครั้งแรกในพระราชบัญญัติคุ้มครองศิลปและวรรณกรรม พ.ศ. 2475 คำนี้ใกล้เคียงกับวรรณคดีเพราะแปลมาจากคำ literature คำว่าวรรณกรรม หมายถึง สิ่งที่เขียนขึ้นทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นรูปใด หรือเพื่อความมุ่งหมายอย่างไร วรรณคดีหรือวรรณกรรมนั้น ถ้าจะว่าโดยทั่วไป วรรณคดีก็คือวรรณกรรมคำว่าวรรณคดีเกิดขึ้นเกิดขึ้นในภาษาไทยเมื่อ พ.ศ. 2457 แปลตามศัพท์ว่าทางหนังสือ ส่วนวรรณกรรมนั้นเกิดเมื่อ พ.ศ. 2475 แปลว่า การกระทำ (ทาง) หนังสือ ทั้งสองคำจึงมีความหมายเหมือนกัน แต่คำว่าวรรณกรรมเกิดขึ้นทีหลังจึงหมายเอาหนังสือที่ใหม่กว่าเป็นวรรณคดี วรรณคดีจึงแปลว่าวรรณกรรมด้วย แต่วรรณกรรม (อาจยัง) ไม่เป็นวรรณคดี เพราะโดยทั่วไปแล้วเราถือว่าวรรณคดีต้องมีอายุนานพอสมควรด้วย จึงมีคำศัพท์อีกคำหนึ่งเกี่ยวกับหนังสือ วรรณศิลป์ ซึ่งเริ่มใช้ใน พ.ศ. 2465 คืออยู่ประมาณกลาง ๆ กำเนิดของคำทั้งสอง หมายถึง หนังสือที่ประกอบไปด้วยอักษรศิลป์ อาจจะเป็นวรรณกรรมหรือวรรณคดีก็ได้ แต่เป็นไปในรูปที่แตกต่างกันในแง่ของความประณีต

ประณีต พินิจภูวล (2515 : 4) ได้กล่าวถึงความหมายของวรรณกรรมว่า วรรณกรรม หมายถึง งานเขียนในรูปบทกวีนิพนธ์ ร้อยกรองและข้อเขียนทั้งหมดที่ใช้ภาษา

ร้อยแก้ว ได้แก่ บทความ สารคดี นวนิยาย เรื่องสั้น เรียงความ บทละคร บทภาพยนตร์ บทโทรทัศน์ คอลัมน์ต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์ ตลอดจนข้อเขียนอื่น ๆ ซึ่งมีเนื้อหาสาระ และความหมายเป็นที่เข้าใจได้ สื่อความหมายได้ด้วย ทั้งนี้ย่อมไม่เน้นความสำคัญของคุณภาพ จุดมุ่งหมาย และวิธีแสดงออกเท่านั้น

ธนิศ อยู่โพธิ์ (2510 : 17) ได้กล่าวถึงคำพูดของลาฟาติโอ เฮลิน (Lofadio Hearn) ชาวไอริช นักหนังสือพิมพ์และผู้บรรยายวิชาวรรณคดีอังกฤษในประเทศญี่ปุ่น กล่าวว่า การที่ประชาชนชาติใดชาติหนึ่งในยุโรปจะรู้สึกถึงเรื่องราวของประชาชนในชาติอื่นได้ดี ส่วนใหญ่มิใช่ ได้ความรู้จากหนังสือชุดสถิติ หรือจากหนังสือประวัติศาสตร์ที่บรรจุแต่เนื้อหา หรือจากหนังสือ บันทึกการเดินทางที่เป็นหลักวิชา แต่รู้มาจากวรรณคดีของประชาชนในชาตินั้น ๆ สังคมและ วรรณกรรมจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ดังที่ สเตียร์ จันทิมาธร (2511 : 2) กล่าวว่า วรรณกรรมได้จากสังคม คุณสังคมได้จากวรรณกรรม และเจตนา นาควัชระ (2514 : 13-17) ได้กล่าวว่า วรรณคดีสมัยต่าง ๆ ย่อมเป็นประหนึ่งฉายาแห่งภาวะความเป็นอยู่ของบุคคลและ บ้านเมืองในสมัยนั้น จากวรรณคดีหรือวรรณกรรมเราอาจจะทราบถึงความคิดอ่าน และความรู้สึก ตลอดจนสติปัญญาและอุดมคติแห่งประชาชาติในสมัยหนึ่ง ๆ ว่าเป็นประการใด ความคิดอ่าน และอุดมคตินั้น ๆ ได้ถ่ายทอดต่างกันไปอย่างไร วรรณกรรมเป็นสิ่งที่ผูกพันกับภาวะสังคม และเป็นสมบัติร่วมของทุกยุค ทุกสมัย ทุกถิ่น การศึกษาวรรณกรรมจะต้องศึกษาควบคู่กับสังคม อันเป็นแหล่งกำเนิดของวรรณกรรมเรื่องนั้น ผู้ประพันธ์ได้แสดงความคิด ปรัชญา ตลอดจนความเป็นจริงของสังคมอย่างตรงไปตรงมาด้วยความสนใจและรับผิดชอบ วรรณกรรมจึงมีอิทธิพลต่อ สังคมรวมทั้งพลังในสังคมด้วย

กุหลาบ มลลิกะมาส (2518 : 5) กล่าวว่า วรรณกรรมร่วมสมัยและวรรณกรรม ปัจจุบันมีความหมายคาบเกี่ยวกันอยู่ ดังคำอธิบายที่ว่า “วรรณกรรมปัจจุบันหมายความว่า วรรณคดีที่แต่งขึ้นอันมีรูปแบบ ความคิด เนื้อเรื่องและปรัชญาแตกต่างไปจากวรรณกรรมสมัยอดีต คือตั้งแต่รัชกาลที่ 3 ขึ้นไป”

ธวัช ปุณโณทก (2527 : 2-3) ได้อธิบายความหมายของวรรณกรรมร่วมสมัยว่า คำว่า contemporary literature ยังมีผู้แปลว่า “วรรณกรรมร่วมสมัย” อีกคำหนึ่งด้วยตามนัยแห่ง ความหมายของคำว่า “วรรณกรรมปัจจุบัน” และ “วรรณกรรมร่วมสมัย” นั้น วรรณกรรมปัจจุบัน หมายถึง วรรณกรรมที่มีรูปแบบอย่างปัจจุบันที่แพร่หลายอยู่ในสังคมไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็น แนวคิด ปรัชญาชีวิตของสังคมไทยในปัจจุบัน ตลอดจนสิทธิความเป็นเจ้าของวรรณกรรมเป็นของ คนส่วนข้างมากในสังคมไทย ส่วนคำว่าวรรณกรรมร่วมสมัย ก็คือ วรรณกรรมที่ร่วมสมัยกับ ผู้อ่านผู้ศึกษา ฉะนั้นค่านิยมแนวคิดทางด้านปรัชญาชีวิตและสังคมอันปรากฏอยู่ในวรรณกรรม

เหล่านี้จึงร่วมแนวคิดเดียวกับผู้อ่าน ผู้ศึกษา ฉะนั้นโดยนัยแห่งความหมายของคำว่า วรรณกรรม ปัจจุบันและวรรณกรรมร่วมสมัยนั้นไม่แตกต่างกัน ถึงแม้คำว่าร่วมสมัยอาจจะหมายถึงระยะเวลา สมัยเดียวกับอดีตก็ได้ แต่ในความหมายของวรรณกรรมร่วมสมัย หมายถึง การร่วมมโนทัศน์ แนวคิด และปรัชญาชีวิตสังคมในสมัยเดียวกัน ซึ่งจะมีความหมายเหมือนกับคำว่า วรรณกรรม ปัจจุบัน คือมีมโนทัศน์ แนวคิด และปรัชญาชีวิตสังคมในสังคมในสมัยปัจจุบันนั่นเอง

เสนีย์ เสาวพงษ์ (2523 : 11) ได้กล่าวถึงวรรณกรรมร่วมสมัยว่า หมายถึง “วรรณกรรมที่เขียนขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน เพราะคำว่าร่วมสมัย คือ ร่วมเวลา มีผู้รู้ทางวรรณกรรมหลายท่านกล่าวถึงคำว่า ร่วมสมัยไว้ต่างกันบางท่านกล่าวว่า ถ้านับตามฝรั่ง 25 ปีขึ้นไปก็นับว่าเป็นคนละรุ่น”

รัญจวน อินทรกำแหง (2523 : 11) กล่าวถึง วรรณกรรมร่วมสมัยว่า “คำว่า วรรณกรรมร่วมสมัยในความรู้สึกของดิฉันคิดว่าจะใช้กาลเวลาเป็นเครื่องตัดสินเห็นจะไม่ได้ แต่จะถือเอาสิ่งที่ยังเป็นความใหม่ในวรรณกรรมชิ้นนั้น ไม่ว่าวรรณกรรมนั้นจะเกิดขึ้นในสมัยใด ก็จะเป็นเวลา 10,20,30,50 ปีล่วงมาแล้วก็ตาม แต่ถ้าหากวรรณกรรมชิ้นนั้น เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วยังสามารถมีไฟเกิดขึ้น เพราะวรรณกรรมนั้นเป็นไม่จืดที่จะจุดไฟซึ่งมีเชื้ออยู่แล้วในหัวใจของผู้อ่าน ให้ลุกโพล่งขึ้น อันนั้นถือว่าเป็นวรรณกรรมร่วมสมัยที่รู้สึกว่าย่านแล้วยังมีผลกระทบต่อคนอ่าน

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2523: 12) มีความเห็นคล้ายคลึงกัน มีข้อเพิ่มเติมว่า “คำว่าร่วมสมัยหรือคนรุ่นใหม่เป็นคำกลาง ๆ ยังไม่ได้เจาะจงอะไรเลยทีเดียวนัก เคยคุยกันก็มี คนสรุปว่า ร่วมสมัยนี้ร่วมอะไร ก็สรุปได้ 2-3 อย่าง คือ ร่วมเวลา ร่วมความคิด และร่วมอายุกัน เช่น งานเขียนปีศาจหรือความรักของกัลยา ถือเป็นวรรณกรรมร่วมสมัย คือใครที่เขียนแนวนี้ที่ร่วมสมัย ร่วมความคิดกับกลุ่มนี้ได้ ฉะนั้น คำว่า ร่วมสมัยก็เป็นคำกลางๆ หนังสือ แปลก ทะเล้น บ้าบอออก แดกอะไรที่ร่วมสมัยของเขาเหมือนกัน คือร่วมสมัยของความมกมาย”

สมพร มั่นตะสูตร (2525: 16) ได้สรุปลักษณะของวรรณกรรมร่วมสมัยว่า วรรณกรรมร่วมสมัยจึงน่าจะมีความหมายว่า วรรณกรรมที่มีเนื้อหา แนวความคิดที่คล้ายคลึงกันอยู่ในแนวเดียวกัน ทั้งนี้แนวคิดนั้นพึงเป็นแนวคิดที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์ให้เกิดแก่มวลชนเป็นสำคัญ ซึ่งสรุปลักษณะของวรรณกรรมร่วมสมัยได้ดังต่อไปนี้

1. เป็นวรรณกรรมที่เขียนขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน
2. เป็นวรรณกรรมที่มีแนวคิดร่วมกันหรือเป็นไปในทางเดียวกัน
3. เป็นวรรณกรรมที่มีแนวคิดก้าวหน้า
4. เป็นวรรณกรรมที่จะมีผลกระทบในทางสร้างสรรค์แก่ผู้อ่าน

เจตนา นาควัชระ (2524 : 61-62) ได้กล่าวถึงคำอธิบายของ อาจารย์สวัสดิ์ ตันติสุข ที่ได้กล่าวถึงศิลปะร่วมสมัยให้ข้อคิดได้ว่า “ คำว่าร่วมสมัยเป็นคำที่เราจำเป็นต้องใช้อย่างหลวม ๆ ประการแรก คำนี้บ่งบอกข้อจำกัดในเรื่องของเวลา แต่เราจะมาคิดอยู่กับเรื่องของเวลาแต่เพียงอย่างเดียวเห็นจะไม่ได้ เพราะภายในขอบเขตของเวลานี้ เราอาจจะพบปัจจัยอื่นในเรื่องของ ความคิดร่วม ในเรื่องของรูปแบบร่วมหรือลักษณะร่วมแบบอื่นของศิลปินที่ทำงานอยู่ในช่วง ระยะเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ในประการที่สองเราจะทักทักเอาไม่ได้ว่าศิลปะร่วมสมัยคิดถึง เฉพาะสิ่งที่อยู่รอบตัวเราในขณะนี้ ในเวลานี้ ในสถานที่นี้ ในการสร้างสรรค์งานศิลปะนั่นศิลปิน ต้องอาศัยรากฐานของบารมีสั่งสม สิ่งที่ยากจะเน้นในเรื่องนี้ก็คือศิลปินชั้นนำมันมักจะสนใจงาน ของคนอื่นด้วย

จากความสำคัญและเหตุผลข้างต้นพอจะสรุปความหมายของวรรณกรรมร่วมสมัยได้ ว่า หมายถึงวรรณกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นในเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับผู้อ่านผู้ศึกษา ซึ่งมี แนวคิด ปรัชญาชีวิต สังคม เป็นไปในทางเดียวกัน อันจะสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่บุคคลและ สังคมให้มีแนวคิดที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่คนร่วมสมัยอยู่ โดยที่วรรณกรรมร่วมสมัยและวรรณกรรมปัจจุบันมีความหมายคาบเกี่ยวกันอยู่จึงจะอธิบาย ความหมายของวรรณกรรมปัจจุบันจากการสรุปลักษณะของวรรณกรรมปัจจุบัน ของสมพร มั่นตะสูตร (2525 : 13 – 14) ซึ่งสรุปไว้ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดในการเขียนแบบสมจริงที่เรียกว่า สัจนิยมมากขึ้นกว่าเดิมมีความ สมเหตุสมผลมากขึ้น
2. ไม่เคร่งครัดธรรมเนียมนิยมมากขึ้น ผู้แต่งมักจะคำนึงถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มากขึ้น วรรณกรรมปัจจุบันจึงมักจะมีรูปแบบและแนวคิดแปลกใหม่น่าติดตาม
3. มีจุดหมายในการเขียนเพื่อเสริมความคิดเสริมปัญญา สอดแทรกความรู้เข้าไป อย่างแนบเนียน
4. การดำเนินเรื่องยึดความสมจริงแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมเป็นสำคัญ
5. นิยมเขียนเรื่องและเหตุการณ์ที่อยู่ใกล้ตัว มุ่งแสดงปัญหาและความเป็นไปใน สังคมมากกว่าเรื่องเพื่อฝัน
6. ผู้แต่งมักจะเน้นให้ผู้อ่านเห็นความเป็นจริงในสังคม ชี้นำให้ต่อสู้กับชีวิตตามความ เป็นจริงไม่ยอมแพ้โชคชะตา
7. ฉาก ตัวละคร บรรยากาศ มักจะนำมาจากชีวิตจริง
8. นิยมร้อยแก้วมากกว่าร้อยกรอง หากเป็นร้อยกรองนิยมร้องกรองสั้น ๆ
9. เขียนถึงบทรักตรงไปตรงมามากขึ้น

10. แสวงหาข้อเท็จจริง ข้อมูล ก่อเขียนเรื่อง ไม่นิยมเลียนแบบ นิยมโครงเรื่องด้วยตนเองเป็นการแสดงฝีมือให้เห็นชัด

11. หากจะได้รับอิทธิพลต่างประเทศก็รับอย่างไม่รู้สึกว่าจะรับมา เพราะอิทธิพลต่างประเทศแทรกเข้าจนแยกไม่ออกแล้วว่าสิ่งใดคือของเรา สิ่งใดคือสิ่งที่รับมา

12. นิยมดำเนินเรื่องหลายแบบทั้ง ตามปฏิทินและย้อนปฏิทิน นิยมความซับซ้อน สุภา ศิริมานนท์ (2520: 20 – 32) ได้กล่าวถึงคุณค่าของวรรณกรรมว่า คุณค่าของวรรณกรรม นอกจากจะรับใช้สังคมส่วนรวมของมนุษย์ข้างมากแล้วจะต้องมีพื้นฐานหลักอยู่ที่กฎว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงที่ยังสามารถพิจารณาได้อีก 2 ประการ คือ ข้อวินิจฉัยที่ว่าด้วยคุณค่าสาระสำคัญ (potential values) ของวรรณกรรมนั้น และข้อวินิจฉัยที่ว่าด้วยประสิทธิภาพที่แท้จริง (actual efficiencies)

ธวัช ปุณโณทก (2527 : 9-10) กล่าวว่าวรรณกรรมที่ดีมีคุณค่าจึงมิใช่อยู่เพียงว่ามีคุณค่าทางเนื้อหาและรูปแบบเท่านั้น ยังต้องมีประสิทธิภาพที่แท้จริง สามารถทำให้แนวคิดเกิดความเจริญงอกงามสถาพรอยู่ในสังคมได้เป็นเวลายาวนาน กล่าวคือเป็นแนวคิดร่วมของสังคมมิใช่รับใช้กลุ่มมนุษย์เพียงเล็กน้อย แต่ต้องสัมผัสถึงประชาชนกลุ่มข้างมากด้วย ตามนัยดังกล่าวนี้ตรงกับ การกำหนดคุณค่าของวรรณกรรมว่า

1. ทางด้านเนื้อหาของวรรณกรรมต้องเอื้อต่อการชักจูงให้ประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมซึ่งไม่หยุดนิ่ง และประชาชนต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมนั้น ๆ เพื่อมีชีวิตที่ดีขึ้น

2. ทางด้านรูปแบบของวรรณกรรมซึ่งจะต้องมีลักษณะเด่นมีความงามความง่ายเป็นพื้นฐาน เพื่อมีประสิทธิภาพอันแท้จริงในการเข้าถึงปวงประชาชนส่วนข้างมาก หรือปวงประชาสามารถรู้และเข้าใจเนื้อหาอันทรงคุณค่าของวรรณกรรมนั้น ได้อย่างง่ายดาย ซึ่งเป็นผลให้ภาษาโวหารในวรรณกรรมเรียบง่ายไม่ซับซ้อนและการเสนอแนวคิดหรือทรรศนะในวรรณกรรมต้องไม่ซับซ้อนอีกด้วย

จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมร่วมสมัยมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะถูกฟังให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจตั้งแต่ด้วยเยาว์อันจะเป็นประโยชน์แก่เด็กและสังคมต่อไป

จากความหมายและเหตุผลดังกล่าวจึงพอสรุปได้ว่า นิทานร่วมสมัย หมายถึง นิทานหรือเรื่องเล่าที่เขียนขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกันกับที่ผู้อ่านกำลังศึกษา มีแนวคิดปรัชญา สังคมเป็นไปในแนวทางเดียวกันอันจะสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่บุคคลและสังคมให้มีแนวคิดที่ดีถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม การดำเนินเรื่องยึดความสมจริงแห่งการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมเป็นสำคัญ มีรูปแบบและแนวคิดแปลกใหม่

นำติดตาม จาก ตัวละคร บรรยากาศ มักจะนำมาจากชีวิตจริงและเน้นให้เห็นความเป็นจริงในสังคม ไม่เคร่งครัดธรรมเนียมนิยม และมักจะคำนึงถึงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากขึ้น

นิทานในแบบเรียน

นิทานในแบบเรียน หมายถึง นิทานที่กำหนดไว้ในหนังสือแบบเรียนของ กระทรวงศึกษาธิการที่จัดไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนและอ่านนอกเวลาประกอบการเรียน

บุญเยี่ยม จิตดอน (2533 : 333) กล่าวว่าสามารถนำนิทานมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ได้หลายด้าน ทั้งด้านเนื้อหา ผู้เรียน สื่อและเทคนิคการสอนและ วิธีสอน โดยมีจุดมุ่งหมายที่คำนึงถึงการพัฒนาและเตรียมความพร้อมของเด็ก ซึ่งนิทานสามารถ พัฒนาคุณภาพของมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 : 15) กล่าวว่า ก่อนเรียนควรใช้ นิทานเร้าความสนใจให้อยากเรียน ตั้งใจเรียน ระหว่างเรียนควรใช้นิทานเพื่อทำให้ผู้เรียนแสดง ความคิดเห็นและอภิปราย และใช้นิทานสรุปบทเรียนเพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน ข้อความ ดังกล่าวบ่งบอกชัดเจนว่าครูสามารถใช้นิทานเป็นส่วนหนึ่งของการสอนในชั้นต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า นิทานสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายต่าง ๆ ได้หลายด้าน ทั้งด้านเนื้อหา ผู้เรียน สื่อและเทคนิคการสอน และวิธีสอน

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2534 : 9) กล่าวว่าเส้นใยประสาทที่เป็นตัวเชื่อมโยง ระหว่างสมองทั้งสองซีก (corpus callosum) ของเด็กเล็ก ๆ ยังก่อตัวไม่สมบูรณ์ ดังนั้นเด็กเล็ก ๆ จึง ไม่ค่อยชอบการคิดหรือคำสอนที่เต็มไปด้วยเหตุผล มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว การคิดตาม ธรรมชาติจำเป็นต้องคิดด้วยสมองซีกขวา ซึ่งเป็นการคิดแบบจินตนาการ และความคิดคำนึง ฝัน อิ่มเอมใจ ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้ดี ถ้าเนื้อหาความรู้มีความหมายเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะจินตนาการ ในรูปนิทาน ดังนั้นครูจึงควรวางแผนปรับเนื้อหาที่สอน ให้มีลักษณะเป็นรูปแบบของนิทาน

จากความสำคัญของนิทานและจุดมุ่งหมายของการใช้นิทานในการเรียนการสอน จึงทำให้กระทรวงศึกษาธิการแทรกนิทานเป็นเรื่องประกอบในแบบเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็น เครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรมและคุณธรรมที่ต้องการจะปลูกฝังให้แก่เด็ก เนื่องจากเด็ก ๆ ให้ความสนใจนิทานมาก จึงนำนิทานมาใช้ในการเตรียมความพร้อมและจัดเป็น กิจกรรมการเรียน การสอน รวมทั้งใช้ในการสร้างบรรยากาศที่ดี สร้างความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งช่วยฝึกทักษะ ทางภาษา ทางการอ่าน ทางการคิดให้แก่เด็ก

2. ประเภทและลักษณะของนิทาน

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2525 : 99 – 100 อ้างถึงใน วิเชียร เกษประทุม. 2545 : 3 - 9) ได้แบ่งประเภทของนิทานพื้นบ้านออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1) แบ่งตามเขตพื้นที่ (area) เป็นการแบ่งโดยอาศัยเขตแดนทางภูมิศาสตร์ เช่น เขตอินเดีย เขตประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม เขตชาวยิวในเอเชียไมเนอร์

2) แบ่งตามรูปแบบของนิทาน (form) แบ่งเป็น 5 ประเภท

2.1 นิทานปรัมปรา (fairy tale) มีลักษณะเป็นเรื่องค่อนข้างยาวมี สาระตละหลายสาระตละประกอบอยู่ในนิทานนั้น เป็นเรื่องสมมติว่าเกิดขึ้นที่ใดที่หนึ่ง แต่สถานที่ เลื่อนลอย กำหนดชัดเจนไปไม่ได้ว่าที่ไหน เนื้อเรื่องประกอบด้วยอิทธิทธิปาฏิหารย์ ตัวเอก ของเรื่องเป็นผู้มีคุณสมบัติพิเศษ

2.2 นิทานท้องถิ่น (legend) นิทานชนิดนี้มีขนาดสั้นกว่านิทานปรัมปรา มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี โศกกลางหรือคตินิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง อันเป็นพื้นฐานของคนในแต่ละท้องถิ่น มีเค้าความจริง มีตัวละครจริง มีสถานที่เกิดจริงอาจจำแนก ได้ ดังนี้ นิทานอธิบาย นิทานเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ นิทานเกี่ยวกับสมบัติที่ฝังไว้และลายแทง นิทานวีรบุรุษ นิทานคติสอนใจ นิทานเกี่ยวกับนักบวช

2.3 นิทานเทพนิยาย (myth) หมายถึง นิทานที่มีเทวดา นางฟ้า เป็น ตัวละครในเรื่องนั้น และมักมีส่วนสัมพันธ์กับความเชื่อทางศาสนา

2.4 นิทานเรื่องสัตว์ (animal tale) มีตัวละครในเรื่องเป็นสัตว์ทั้งที่เป็นสัตว์ ป่า สัตว์บ้าน มีคนกับสัตว์สามารถพูดได้ตอบกันได้ แบ่งย่อยออกได้ 2 ประเภท คือ ประเภท สอนคติธรรม และ ประเภทเล่าขำหรือเล่าไม่รู้จบ

2.5 นิทานตลกขบขัน (jest) มักเป็นเรื่องสั้น ๆ จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่มีเรื่อง ที่ไม่น่าจะเป็นไปได้

3) แบ่งนิทานตามสาระตละ (motif - index) เป็นการแบ่งเพื่อจัดหมวดหมู่ จักระเบียบของนิทานให้ชัดเจน

3.1 นิทานชีวิต (novella) มีลักษณะคล้ายคลึงกับนิทานมหัศจรรย์ตรงที่ มีขนาดค่อนข้างยาวมีหลายอนุภาค หรือหลายตอน นิทานชีวิตดำเนินเรื่องอยู่ในโลกแห่งความเป็น จริง มีการบ่งสถานที่และตัวละครชัดเจน อาจมีเรื่องอิทธิปาฏิหารย์หรือความมหัศจรรย์ นิทานชีวิต ไทย จะเป็นเรื่องเล่ามีลักษณะเป็นเรื่องที่เคยเกิดขึ้นจริง เช่น พระลอ ไกรทอง

3.2 นิทานประจําถิ่น (saga) นิทานที่มีขนาดของเรื่องไม่แน่นอน บางเรื่อง ก็สั้นก็ยาว มักเป็นเรื่องแปลกพิสดาร ซึ่งเชื่อว่าเคยเกิดขึ้นแล้วจริง นิทานประจําถิ่นของไทย เป็น เรื่องเล่าสืบต่อกันมา แยกเป็นประเภทได้ 5 ประเภท ดังนี้ นิทานเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา นิทานเกี่ยวกับบุคคล นิทานเกี่ยวกับสมบัติหรือสิ่งลึกลับ นิทานชีวิตที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น นิทาน จากวรรณกรรมที่รู้จักกันดี

3.3 นิทานอธิบายเหตุ (explanatory) เป็นเรื่องที่อธิบายถึงกำเนิดหรือความเป็นมาของสิ่งที่เกิดขึ้นในธรรมชาติ อาจอธิบายถึงการกำเนิดสัตว์บางชนิด

3.4 นิทานเรื่องสัตว์ (animal tale) เป็นเรื่องที่มีสัตว์เป็นตัวเอก มักเป็นนิทานขนาดสั้น บางเรื่องมีคติ

3.5 นิทานเรื่องผี มีผีเป็นตัวเอกของเรื่อง สะท้อนให้เห็นความเชื่อในเรื่องของวิญญาณ

3.6 มุขตลก (jest) มักจะมีขนาดสั้น จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่ความไม่น่าเป็นไปได้ แบ่งเป็นเรื่องที่มีลักษณะหยาบโลน และ เรื่องที่ไม่หยาบโลน

4) นิทานเข้าแบบ (formular tale) หมายถึงนิทานที่มีแบบสร้างพิเศษ การเล่าเพื่อความสนุกสนานของผู้เล่าและผู้ฟังโดยแท้ แบ่งเป็นนิทานไม่รู้จบ และ นิทานลูกโซ่

จันทนา เข่นนาน (2539 : 15 – 17) ได้จัดแบ่งนิทานตามลักษณะเนื้อหาของนิทานเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1) นิทานปรัมปรา เป็นนิทานที่มีขนาดยาว ไม่ระบุสถานที่ไว้แน่นอน เป็นเรื่องของตัวละครที่กล้าหาญสามารถเอาชนะศัตรูได้

2) นิทานสมัยใหม่ มีลักษณะใกล้เคียงกับนิทานปรัมปรา มักเป็นนิทานที่เล่ากันแถบตะวันออกใกล้ นิทานประเภทนี้มีพฤติกรรมของตัวละครคล้ายกับชีวิตจริง กำหนดเวลาและสถานที่แน่นอน

3) นิทานวีรบุรุษ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการผจญภัยของผู้กล้าหาญ และมักมีฤทธิ์อำนาจเหนือคนธรรมดา

4) นิทานท้องถิ่น นิทานของท้องถิ่นใดก็มักจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นตำนาน การอพยพโยกย้าย เรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ

5) เทพนิยาย เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งอันเป็นที่เคารพสักการะในทางศาสนา เทวดา นางฟ้า นิทานประเภทนี้มักจะเกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา

6) นิทานเกี่ยวกับสัตว์ เป็นนิทานที่มีตัวละครเป็นสัตว์ แต่มีความคิดและการกระทำคล้ายมนุษย์ นิทานประเภทนี้แยกเป็นประเภทย่อย ๆ ได้ 2 ประเภท คือ

6.1 นิทานเกี่ยวกับคติธรรม มีจุดมุ่งหมายจะสั่งสอนศีลธรรม จรรยาแก่ผู้ฟังและผู้อ่าน เช่น นิทานอีสป

6.2 นิทานประเภทเล่าซ้ำหรือเล่าไม่รู้จบ นิทานประเภทนี้มีเนื้อเรื่องและวิธีเล่าเป็นแบบเฉพาะ บางทีก็เรียกว่า นิทานเข้าแบบ เช่น เรื่องยายกะตาดปลุกถั่วปลุกงาให้หลานเฝ้า

7) นิทานตลก สาระสำคัญของนิทานประเภทนี้คือ เพื่อสร้างอารมณ์ตลกขบขัน อาจเป็นเรื่องของความโง่ ความเข่อซ่า

เมื่อศึกษาการจัดประเภทและลักษณะของนิทานตามที่กล่าวมาข้างต้น ได้พบว่ามีรูปแบบของนิทานตามที่ กุหลาบ มัลลิกะมาส และวาสนา เกตุภาค แบ่งประเภทไว้นั้น ผู้วิจัยสรุปรูปแบบของนิทานเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1) นิทานปรัมปรา
- 2) นิทานท้องถิ่น
- 3) นิทานตลก
- 4) นิทานเกี่ยวกับสัตว์
- 5) นิทานเล่าซ้ำหรือไม่รู้จบ

3. คุณค่าของนิทานที่มีผลต่อการสอนอ่าน

นิทานมีคุณค่าต่อการเรียนการสอนมากเพราะนิทานเป็นวรรณกรรมมุ่งเน้นให้เกิดความบันเทิงใจ และมุ่งเน้นในการอบรมสั่งสอนเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้สนใจในนิทานได้สรุปคุณค่าของนิทานไว้ ดังนี้

นงลักษณ์ คำยิ่ง (2541 : 38) ได้กล่าวถึงคุณค่าของนิทานว่า จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์ได้ ดังนี้

- 1) ช่วยให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น มีที่พึ่งทางใจ รู้สึกตนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเพราะขณะที่ฟังนิทานเด็กจะได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับพ่อแม่ พี่น้อง หรือครู และเพื่อน
- 2) ทำให้เด็กเกิดจินตนาการจากเรื่องที่ได้ฟัง เช่น เรื่องนางฟ้า เรื่องสัตว์ หรือเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ
- 3) ช่วยให้เกิดรู้จักโลกของแง่มุมเล็ก ๆ จากนิทานที่ได้ฟัง ทำให้สามารถตัดสินใจในการแสดงออกและการสนองตอบต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ถูกต้อง มองโลกในแง่ดี เกิดทัศนคติที่ดีต่อโลกและชีวิต
- 4) เด็กได้พักผ่อน ผ่อนคลายความตึงเครียด ได้รับความเพลิดเพลิน ความสดชื่น และความรู้จากเรื่องราวที่ได้ฟัง

ชัยรงค์ พรหมวงศ์ (2521 : 81) กล่าวถึงการเล่านิทานในระดับอนุบาลและประถมศึกษา มีคุณค่ามากมาย ดังนี้

- 1) ช่วยชดเชยประสบการณ์ทางภาษาแก่เด็กในชนบท ให้เท่าเทียมเด็กในเมือง เพราะบิดามารดาของเด็กตามชนบทไม่มีเวลาหรือไม่เห็นคุณค่าในการเล่าให้เด็กฟัง
- 2) ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาการทางความคิด ให้มีจินตนาการสวยสดงดงาม

3) ฝึกเด็กให้เป็นนักฟังที่ดี เก็บความจากเรื่องที่ฟังคนอื่นเล่า เรื่องที่ได้เห็น ซึ่งอาจจะเป็นจากภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรือวิทยุ ได้ตามควรแก่เด็ก

4) สร้างความเพลิดเพลินให้แก่เด็ก เพื่อสร้างชีวิตที่สดใสให้เด็ก

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า นิทานนับว่ามีคุณค่าในด้านให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านและผู้ฟัง ขณะเดียวกันเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ในสังคมให้มีความคุ้นเคยและเข้าใจกัน อีกทั้งเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาของบรรพชน นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการอบรมสั่งสอนเยาวชนด้วย

4. ขั้นตอนการสอนอ่านโดยใช้นิทาน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2545 : 139-140) สรุปขั้นตอนการสอนอ่านไว้ ดังนี้

1) ขั้นสำรวจ ในขั้นนี้ครูแจกเรื่องที่ต้องการให้นักเรียนอ่าน แล้วแนะนำให้นักเรียนสำรวจด้วยการอ่าน ชื่อเรื่อง เปิดดูเนื้อเรื่องอย่างคร่าว ๆ ตลอดจนส่วนประกอบอื่น ๆ ที่เป็นส่วนรวมของเรื่องในขั้นนี้ควรใช้เวลาอย่างรวดเร็ว การกำหนดเวลาขึ้นอยู่กับความยาวและความซับซ้อนในส่วนประกอบของเรื่อง

2) ขั้นตั้งคำถามในขั้นนี้ครูจะให้นักเรียนตั้งคำถามในเรื่องที่ได้ทำการสำรวจมาแล้ว จำนวนข้อคำถามจะเป็นกี่ข้อนั้นขึ้นอยู่กับเวลาที่ครูกำหนดให้คิดคำถาม อาจเป็น 8 - 10 หรืออาจเป็น 15 นาที เมื่อนักเรียนคิดคำถามได้ก็ให้เขียนไว้ แล้วเลือกเฉพาะคำถามที่ก่อให้เกิดความรู้และตรงประเด็น

3) ขั้นอ่าน ครูให้นักเรียนอ่านเรื่องให้ละเอียดเพื่อค้นหาคำตอบให้ตรงกับคำถามที่ตั้งไว้ ในขั้นนี้ หากนักเรียนมีข้อสงสัยเพิ่มขึ้นก็อาจหาคำตอบเพิ่มขึ้นจากคำถามที่กำหนดไว้แต่เดิม

4) ขั้นเล่าเรื่อง ครูให้นักเรียนช่วยกันเล่าเรื่องจากที่อ่านมาทั้งหมดเพื่อตอบคำถามให้ได้ครบถ้วน คำตอบบางข้อที่ไม่สมบูรณ์ควรร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้มาซึ่งความชัดเจนของคำตอบ

5) ขั้นทบทวน ครูให้นักเรียนอ่านทบทวนเรื่องอย่างละเอียดอีกครั้งเพื่อให้เกิดความเข้าใจ

อรุณี วิริยะจิตรา (2532 : 128 - 136) ได้เสนอแนะขั้นตอนการสอนอ่านไว้

3 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นก่อนอ่าน คือระยะที่ผู้อ่านมีความต้องการที่จะอ่านและเตรียมตัวเองให้พร้อมที่จะรับสารนั้น ๆ การสอนขั้นนี้เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจใคร่รู้ในเนื้อหาตลอดจนเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการรับสารนั้น ๆ โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจใคร่รู้

ในเนื้อหาของเรื่องที่จะอ่าน การทำเช่นนี้จะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ การกระตุ้นผู้เรียน อาจทำได้ ดังนี้คือ

- 1.1 ให้ผู้เรียนระดมความคิดคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะได้รับรู้อะไรบ้าง โดยพิจารณาจากหัวข้อเรื่องหรือจากรูปภาพ แผนภูมิภาพประกอบบทอ่าน
- 1.2 ให้ผู้เรียนเลือกข้อความที่ตนคิดว่าผู้เขียนจะกล่าวถึงในเรื่องที่อ่าน
- 1.3 ให้ผู้เรียนบอกว่าตนมีความรู้ในเรื่องที่จะอ่านอย่างไรบ้างและต้องการรู้อะไรเพิ่มเติม
- 1.4 ให้ผู้เรียนทำนายว่าผู้เขียนมีจุดประสงค์อันใดในการเขียนเรื่องนั้น ๆ
- 1.5 ให้ผู้เรียนออกความเห็นในเรื่องที่จะอ่าน

2) **ขั้นระหว่างอ่าน** คือ ระยะเวลาที่ผู้อ่านทำกิจกรรมการอ่านด้วยตนเอง โดยใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ในการอ่านนั้น ๆ การสอนในระยะเวลาเป็นการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสื่อความหมายจากสารที่ได้อ่าน โดยให้ผู้เรียนทราบก่อนว่าจุดมุ่งหมายในการอ่านคืออะไร แล้วจึงให้ผู้เรียนหาข้อมูลต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่มีไว้ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้สอนจะช่วยก็ต่อเมื่อผู้เรียนต้องการเท่านั้น

3) **ขั้นหลังอ่าน** คือ ระยะเวลาที่ผู้อ่านนำข้อมูลที่ได้จากการอ่านนั้นมาทำกิจกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ ซึ่งรวมถึงการใช้ทักษะสัมพันธ์อื่น ๆ การสอนระยะนี้เป็นการสอนที่ให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้รับจากการอ่านมาประกอบกับความรู้ ความคิด และความเห็นของผู้เรียนเพื่อนำไปใช้ในการทำกิจกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ ที่มีอยู่ในจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เช่น นำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์หรือนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ในการตัดสินใจปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือนำข้อมูลที่ได้นำมาใช้ในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนั้น

สุมิตรา อังวัฒนกุล (2537 : 178 – 179) ได้เสนอแนะขั้นตอนการสอนอ่านเพื่อการสื่อสาร ไว้ดังนี้

- 1) **กิจกรรมก่อนการอ่าน (pre – reading activities)** เป็นการสร้างความสนใจและปูพื้นความรู้ในเรื่องที่จะอ่าน ตัวอย่างกิจกรรมในขั้นนี้ ได้แก่
 - ให้คาดคะเนเรื่องที่จะอ่าน เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดถึงความรู้เดิมแล้วนำมาสัมพันธ์กับเรื่องที่จะอ่าน การคาดคะเนอาจจะถูกหรือผิดก็ได้
 - ให้เดาความหมายของคำศัพท์จากบริบท โดยดูจากประโยคข้างเคียง หรือจากรูปภาพและการแสดงท่าทาง
- 2) **กิจกรรมระหว่างการอ่าน (while – reading activities)** เป็นการทำความเข้าใจโครงสร้างและเนื้อความเรื่องที่จะอ่าน กิจกรรมในขั้นนี้ ได้แก่

- ให้ลำดับเรื่อง โดยให้ตัดเรื่องออกเป็น ส่วน ๆ (strip story) อาจเป็นย่อหน้า หรือเป็นประโยคก็ได้ แล้วให้ผู้เรียนในกลุ่มลำดับข้อความกันเอง

- เขียนแผนผังโยงความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่อง (semantic mapping)
- เติมข้อความลงไป ในแผนผังของเนื้อเรื่อง (graphic organizer)
- เล่าเรื่อง โดยสรุป

3) กิจกรรมหลังการอ่าน (post – reading activities) เป็นการตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียน กิจกรรมที่ ทำอาจจะเป็นการถ่ายโยงไปสู่ทักษะอื่น ๆ เช่น ทักษะการพูด และทักษะการเขียนก็ได้ โดย

- ให้แสดงบทบาทสมมติ
- ให้เขียนเรื่องหรือเขียนแสดงการโต้ตอบ เช่น เขียนจดหมาย เขียนบทสนทนา เขียนแบบฟอร์ม วาดรูป เป็นต้น

- พูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

จากการศึกษาขั้นตอนการสอนอ่านจับใจความ ผู้วิจัย สรุปขั้นตอนในการทำวิจัยการสอนอ่านไว้เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นก่อนการอ่าน เป็นขั้นที่เตรียมตัวผู้เรียนให้พร้อมที่จะเรียน เป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการอยากรู้เรื่องที่จะอ่าน
2. ขั้นสอนอ่าน เป็นขั้นที่ครูแนะนำวิธีการอ่าน และบอกจุดประสงค์ในการอ่านให้ผู้เรียนได้รู้ว่าเพื่ออะไร ผู้เรียนอ่านแล้วควรได้อะไรจากการอ่านบ้าง อ่านแล้วสามารถสรุปความตีความ เขียนแผนภาพ โครงเรื่อง หรือแผนภาพความคิดของเรื่องที่อ่านได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้
3. ขั้นหลังอ่าน เป็นขั้นที่สำคัญอีกขั้นหนึ่งหลังจากผู้อ่านอ่านแล้วสามารถที่จะสรุปเรื่องหรือเนื้อหาของเรื่องได้ ตีความ วิเคราะห์และสามารถบอกได้ว่าผู้อ่านได้อะไรจากเรื่องที่อ่านบ้าง และสามารถแสดงบทบาทสมมติตามเนื้อเรื่องที่อ่านได้
4. ขั้นประเมินผลหลังการอ่าน เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะประเมินว่าผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการอ่านจับใจความเพียงใด โดยใช้แบบวัดผล ประเมินผลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

เจตคติต่อการอ่านภาษาไทย

1. ความหมายของเจตคติ

เจตคติมาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Attitude” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Aptus” ซึ่งแปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม ซึ่งนักการศึกษาได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของเจตคติไว้ สรุปได้ดังนี้

สุชาดา ธีระแก้ว (2538 ; 40) ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่เป็นผลเนื่องจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ มากระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่าง ๆ ไปในทิศทางใด ซึ่งอาจเป็นไปทางสนับสนุนหรือต่อต้านก็ได้ บุคคลหรือสถานการณ์ใด ๆ ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดี ขัดแย้งหรือเป็นกลางก็ได้ อันเป็นผลของการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะที่ดีหรือเลวของบุคคลหรือสถานการณ์นั้น ๆ

ปราโมทย์ ไวยกุล (2540 ; 33) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติคือ ความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง บุคคลหรือสิ่งใด ๆ เช่น รัก เกลียด หรือกลัว หรือไม่พอใจมากนักน้อยเพียงใดต่อสิ่งนั้น

กู๊ด (Good . อ้างถึงในบัญญัติ ชำนาญกิจ. 2542: 42) ให้คำจำกัดความไว้ว่า เจตคติ หมายถึง ท่าทีหรือแนวโน้มที่จะแสดงออกในลักษณะของความรู้สึก อารมณ์ ที่มีต่อวัตถุ เหตุการณ์ หรือค่านิยมเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2543 : 54) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึก เชื่อ สรรพศาสตร์ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด จนเกิดความพร้อมที่จะแสดงการกระทำออกมาซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ เจตคดียังไม่เป็นพฤติกรรมแต่เป็นตัวการที่จะทำให้เกิดพฤติกรรม ดังนั้น เจตคติ จึงเป็นคุณลักษณะของความรู้สึกที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในใจ

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์.(2545 : 44) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติ ต่อการอ่าน หมายถึง ความรู้สึกที่พอใจในการอ่าน เป็นความรู้สึกในด้านบวก แต่ถ้าเป็นเจตคติ ในทางลบก็หมายถึงความรู้สึกไม่ชอบอ่าน ความสนใจในการอ่านจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อบุคคลนั้น มีความรู้สึกชอบอ่านและต้องการจะอ่าน ดังนั้นการสร้างเสริมให้เด็กมีเจตคติที่ดีต่อการอ่านจึงเป็น จุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่ความสนใจในการอ่าน

จากความหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า เจตคติหมายถึง พฤติกรรมทางด้านความรู้สึกของบุคคลทั้งทางบวกและทางลบ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีผลมาจากประสบการณ์และความรู้ อันได้สะสมมาตั้งแต่อดีต ในการแสดงออกต่อบุคคลหรือสถานการณ์ ซึ่งอาจมีความเห็นคล้อยตาม ขัดแย้งหรือไม่แสดงออกเป็นอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. ลักษณะของเจตคติ มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติไว้ ดังนี้

นันแนลลี (Nunnally. อ้างถึงใน วิชา เกียรติชนะบำรุง. 2538 : 39-40) ได้กล่าวถึง ลักษณะที่สำคัญของเจตคติ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด

2. เจตคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อความคิดและการกระทำของบุคคลเพราะเป็นส่วนประกอบที่กำหนดแนวทางไว้ว่า ถ้าบุคคลประสบสิ่งใดแล้วบุคคลนั้นจะมีท่าทีต่อสิ่งนั้นในลักษณะอันจำกัด

3. เจตคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่มีแนวโน้มค่อนข้างจะถาวรพอสมควรทั้งนี้เนื่องมาจากแต่ละบุคคลต่างก็ได้สะสมประสบการณ์การรับรู้ และผ่านการเรียนรู้มาเป็นอันมาก อย่างไรก็ตามเจตคติดี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม และการเรียนรู้

แหวน ไพลิน เย็นสุข (2538 : 25) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้
2. เจตคติเป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำ
3. เจตคติของบุคคลอาจเกิดการเปลี่ยนแปลงได้
4. เจตคติของบุคคลอาจเป็นเจตคติเชิงนิทาน เจตคติเชิงนิเสธ หรือเจตคติที่

เป็นกลาง

ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ (2543 : 57-58) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติ ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

1. เจตคติขึ้นอยู่กับการประเมินมโนภาพของเจตคติแล้วเกิดพฤติกรรม
2. เจตคติเปลี่ยนแปลงความเข้มข้นตามแนวทางของทิศทางตั้งแต่บวกจนถึงลบ
3. เจตคติเกิดจากการเรียนรู้มากกว่ามีมาเองแต่กำเนิด
4. เจตคติขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าที่สัมผัสได้
5. เจตคติดี้อาจสัมพันธ์ภายในเปลี่ยนแปลงไปตามกลุ่ม กลุ่มที่มีลักษณะ

เดียวกันเจตคติจะมีความสัมพันธ์กันสูง

6. เจตคติดี้อาจมีลักษณะมั่นคงและทนทานเปลี่ยนแปลงยาก

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะของเจตคติ คือ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ไม่ใช่ติดตัวมาแต่กำเนิด และมีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม หรืออิทธิพลของการเรียนรู้ ถ้าบุคคลประสบสิ่งใดแล้ว สิ่งนั้นจะเป็นตัวกระตุ้น ให้แสดงพฤติกรรม หรือมีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำนั้นด้วย

3. องค์ประกอบของเจตคติ

มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติ พอสรุปได้ดังนี้

สุนีย์ ธีรดากร (2524 : 148 – 149) อธิบายถึงองค์ประกอบของเจตคติ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความคิด (cognitive) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อสิ่งหนึ่ง สิ่งใด เช่น รู้สึก การศึกษาเล่าเรียนทำให้มีความรู้ และเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพภายหน้า

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective) เป็นองค์ประกอบที่ต่อเนื่องจากองค์ประกอบที่ 1 คือเมื่อมีความรู้ก็มีความรู้สึกต่อสิ่งนั้น เช่น เมื่อเห็นคุณค่าของการศึกษาก็จะมีความรู้สึกทางบวก (positive) ต่อการเรียนและเกิดความรู้สึกพอใจ สนใจเรียน

3. องค์ประกอบด้านการกระทำ (psychomotor) เป็นองค์ประกอบต่อเนื่องจากองค์ประกอบที่ 1 และองค์ประกอบที่ 2 เช่น การรับรู้และเข้าใจว่าการศึกษเล่าเรียนเป็นสิ่งที่มีประโยชน์เกิดความรู้สึกพอใจ สนใจเรียน ทำให้เกิดความพร้อมในการกระทำ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 3 – 4) ใ้ข้อธิบายถึงองค์ประกอบของเจตคติ ดังนี้

1) ด้านความรู้ความคิด (cognitive component) เป็นผลมาจากการรับรู้ของบุคคลต่อสิ่งเร้า ซึ่งความรู้ความคิดของบุคคล เป็นตัวกำหนดทิศทางของเจตคติ

2) ด้านความรู้สึก (affective component) เป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะที่บุคคลถูกเร้าด้วยสิ่งหนึ่งสิ่งใด ถ้าชอบก็เกิดเจตคติที่ดี แต่ถ้าในทางตรงกันข้ามก็เกิดเจตคติที่ไม่ดี

3) ด้านการปฏิบัติ (action tendency component) เป็นทิศทางการตอบสนองหรือการกระทำซ้ำ เป็นผลมาจากความคิด และความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งเร้า ถ้าเรียนแล้วเข้าใจสนุกก็อยากเรียนและในทางตรงกันข้ามถ้าเรียนแล้วไม่เข้าใจไม่สนุกก็ไม่อยากเรียน

บุญศรี คำชาย (2540 : 159) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของเจตคติว่า องค์ประกอบของเจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ด้านคือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ หมายถึง ภาพรวมที่เกิดขึ้นในความคิดของบุคคลเมื่อบุคคลรับรู้สิ่งเร้า ความรู้นี้อาจอยู่ในรูปของความเชื่อ ความเห็น หรือความรู้จากสิ่งเร้านั้น ๆ โดยปกติองค์ประกอบด้านความรู้จะเป็นตัวกำหนดองค์ประกอบด้านความรู้สึกและพฤติกรรม

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก เป็นสภาวะทางอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้า ในลักษณะของการประเมิน องค์ประกอบด้านนี้เห็นได้ชัดกว่าด้านความรู้ เนื่องจากเมื่อเกิดความรู้สึกจะมีผลต่อด้านสรีระด้วย

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นกับความคิดและความรู้สึกที่มีอยู่

จากการศึกษาแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า องค์ประกอบของเจตคติมีผลต่อการเรียนการสอนเป็นลูกโซ่ คือตั้งแต่ความรู้ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม

ถ้ามีความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ย่อมเกิดความรู้สึกที่ดีและมีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อสิ่งนั้นในทางที่ดี ในด้านการเรียนการสอนถ้าผู้เรียนเข้าใจบทเรียน ก็ย่อมมีความรู้สึกที่ดีส่งผลให้ตั้งใจเรียน

4. อิทธิพลของเจตคติต่อการเรียนการสอน

เจตคติเป็นความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรม ดังนั้น ถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีย่อมมีพฤติกรรมที่ดีตาม เจตคติจึงเป็นองค์ประกอบ สำคัญในการเรียนการสอน ดังที่ ปราณี รามสูตร (2528 : 193 -194) กล่าวเกี่ยวกับอิทธิพลของเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนว่าเจตคติมีผลต่อความชอบไม่ชอบเรียน เจตคติมีผลต่อการเอาใจใส่การเรียนเจตคติมีผลต่อการรับรู้ เจตคติมีผลทำให้บุคคลมุ่งมั่นที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ได้ผลดี

กณารชัณณะวิชาการศึกษา วิทยาลัยครูสวนดุสิต (2519 : 102 - 104) กล่าวถึงอิทธิพลของเจตคติว่า

1) มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน

1.1 เจตคติต่อวิชา ถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีคือชอบวิชาใด ย่อมตั้งใจเรียน ขยันเรียน ฝึกฝนทบทวนสม่ำเสมอ สนุกในบทเรียน และเห็นคุณค่าความสำคัญในวิชานั้น

1.2 เจตคติต่อตัวครู ถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อตัวครู เช่น รักและชอบครู ก็สนใจตั้งใจเรียน เชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสอน การอบรมของครู ในทางตรงกันข้ามถ้ามีเจตคติที่ไม่ดีก็ไม่สนใจเรียน ไม่อยู่ในโอวาท ทำให้การเรียนการสอนประสบความล้มเหลว

2) อิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็น ถ้านักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อบุคคลใด สิ่งใด ข้อเสนอดี ก็แสดงออกมาทางด้านสนับสนุน เห็นคุณค่า และเห็นด้วย ถ้ามีเจตคติที่ไม่ดีก็คัดค้านต่อต้าน ไม่เห็นด้วย

3) อิทธิพลต่อการเข้าสมาคม โดยบุคคลเลือกเข้าสมาคมกับบุคคลที่มีเจตคติคล้ายคลึงกับตน เพราะมีความคิดเห็นสอดคล้องกันอิทธิพลต่อพฤติกรรมรวมของบุคคลสังเกตจากการพูด ท่าทาง อากัปกริยาสีหน้า และน้ำเสียงซึ่งจะบอกให้ทราบว่ามีความพอใจหรือไม่พอใจ

4) อิทธิพลต่อชีวิตประจำวัน เช่น ข่าวสารจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ การอภิปรายของบุคคลต่าง ๆ ข้อเท็จจริงข้อคิดเห็น ที่ขัดแย้งกับความรู้สึกหรือเจตคติจะไม่ยอมและเกิดความขัดแย้งภายใน

จากแนวคิดเกี่ยวกับเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอนจะเห็นว่า เจตคติมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง หากนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาใด ก็ย่อมมีความสนใจตั้งใจเรียน และปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ครูจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญที่มีบทบาทสร้างและพัฒนาเจตคติของนักเรียน

5. การวัดผลประเมินผลเจตคติ

เจตคติเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ ความรู้สึก และอารมณ์ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องยากในเรื่องการวัด เพราะผู้ตอบต้องประเมินความรู้สึกว่า รู้สึกซาบซึ้ง ฟังพอใจ หรือมองเห็นคุณค่าต่อสิ่งนั้นมากน้อยเพียงใด

ส้วน สายยศ (2530 : 3 – 4) วรรณดี แสงประทีปทอง (2536 : 58 – 62) และ ศักดิ์ สุนทรเสถียร (2531 : 16 – 18) ได้เสนอวิธีการวัดเจตคติไว้หลายวิธี ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. วิธีการสังเกต (observation) เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่เก่าที่สุด การสังเกตหมายถึง การเฝ้ามองและจดบันทึกพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีแบบแผน ในการสังเกตพฤติกรรมนี้ผู้สังเกตต้องสังเกตพฤติกรรมตามธรรมชาติของบุคคลกล่าวคือ ไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวว่ากำลังถูกสังเกต ไม่ขอความร่วมมือจากผู้ถูกสังเกต และไม่เปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ที่ต้องการวัด ข้อดีของการสังเกต คือ ใช้ได้ง่ายในสถานการณ์ต่าง ๆ ผู้สังเกตอาจสังเกตหลายพฤติกรรมไปพร้อม ๆ กันได้ ข้อจำกัดของการสังเกต คือ สามารถศึกษาได้เฉพาะพฤติกรรมปัจจุบันของบุคคลและการแสดงพฤติกรรมอาจทำด้วยหลายเหตุผลอาจถูกจำกัดด้วยสภาพแวดล้อม ฉะนั้น ข้อมูลที่ได้จึงแคบและเฉพาะ อาจทำให้การอนุมานเจตคติจากพฤติกรรมที่สังเกตได้ขาดความเที่ยงตรง โดยทั่วไปในการวัดเจตคติไม่นิยมใช้การสังเกตพฤติกรรมเพียงอย่างเดียวแต่จะใช้ควบคู่ไปกับวิธีการสัมภาษณ์หรือวิธีการอื่น ๆ

2. วิธีการสัมภาษณ์ (interview) เป็นการถามด้วยปากเปล่า ผู้สัมภาษณ์อาจจดบันทึกคำตอบ หรืออัดเสียงคำตอบไว้แล้วนำมาวิเคราะห์ภายหลัง การสัมภาษณ์จะทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งข้อมูลในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ข้อดีของการสัมภาษณ์ คือเก็บข้อมูลได้ง่าย สะดวก และสามารถเก็บข้อมูลได้มากจนเป็นที่แน่ชัดในระยะเวลาอันสั้น และอาจจะได้ข้อมูลบางอย่างที่เป็นประโยชน์แก่เรื่องที่ศึกษา ซึ่งข้อมูลนั้นอาจไม่เกิดขึ้นด้วยวิธีการวัดแบบอื่น ข้อจำกัดของการสัมภาษณ์ คืออาจไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริงจากผู้ตอบ ผู้ถูกสัมภาษณ์อาจมีความรู้สึกที่ไม่อิสระเสรีที่จะตอบอย่างเปิดเผย หรืออาจรู้สึกที่ไม่คุ้นเคยกับผู้สัมภาษณ์เพียงพอที่จะเปิดเผยความรู้สึกที่แท้จริงของตน ฉะนั้นข้อมูลที่ได้ อาจไม่ตรงกับความเป็นจริง

3. วิธีการรายงานตนเอง (self – report) หรือวิธีการใช้มาตรวัดเป็นวิธีให้ผู้ถูกสอบได้แสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมา โดยมีสิ่งเร้าเป็นข้อคำถาม มาตรวัดเจตคติมีหลายแบบ มาตรวัดที่นิยมนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายมี 4 แบบ คือ มาตรวัดเจตคติแบบเทอร์สโตน มาตรวัดเจตคติแบบลิเคอร์ท มาตรวัดเจตคติแบบออสกูต และมาตรวัดเจตคติแบบกัทแมน ซึ่งมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

3.1 มาตรวัดเจตคติแบบเทอร์สโตน หรือที่เรียกว่า method of equal – appearing interval scale เนื่องจากเป็นมาตรวัดที่เน้นการมีช่วงเท่ากัน โดยการกำหนดให้น้ำหนักคะแนนประจำข้อ บรรจุลงในมาตรวัดมีช่วงห่างเท่ากัน

3.2 มาตรวัดเจตคติแบบลิเคอร์ท เป็นมาตรวัดที่ใช้ข้อความเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อสอบถามความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อเรื่องนั้น โดยคะแนนรวมที่ได้จากการตอบข้อคำถามทุกข้อจะแสดงให้เห็นถึงเจตคติของบุคคลต่อเรื่องนั้น ๆ

3.3 มาตรวัดเจตคติแบบออสกูต เป็นมาตรวัดที่วัดความหมายของสังกัดทางจิตวิทยาจึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มาตรนัยจำแนก โดยยึดหลักที่ว่าภาษาเป็นสื่อที่บ่งบอกถึงความรู้สึก เจตคติ พฤติกรรม ของมนุษย์

3.4 มาตรวัดเจตคติแบบกัทแมน เป็นมาตรวัดที่ใช้วิธีการที่เรียกว่า scalogram method โดยยึดหลักการที่ว่าคุณลักษณะหรือพฤติกรรมที่ต้องการวัดมีลักษณะเป็นเอกมิติ และเมื่อเรียงข้อคำถามตามลำดับความเข้มของพฤติกรรม จะเป็นสเกลการตอบสะสมที่มีรูปแบบการตอบเฉพาะ

ข้อดีของการใช้มาตรวัด คือ สามารถใช้กับคนจำนวนมากได้ในเวลาเดียวกัน ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณน้อยกว่าวิธีอื่น ๆ และผู้ตอบสามารถตอบได้อย่างอิสระ มาตรวัดที่ใช้จะมีความชัดเจนในเชิงทฤษฎี และสามารถนำคะแนนการวัดเจตคติที่ได้ไปเปรียบเทียบระหว่างบุคคลหรือเป็นกลุ่มได้ วิธีการนี้จึงเป็นที่นิยมมาก

ข้อจำกัดของมาตรวัดเจตคติ คือ การสร้างเครื่องมือต้องใช้เวลามากกว่าวิธีอื่น และในหลายกรณีเครื่องมือที่สร้างขึ้นไม่สามารถนำไปใช้กับเรื่องอื่น ๆ ได้

4. วิธีเทคนิคจินตนาการ (projective technique) เป็นการวัดเจตคติโดยการใช้อำถามตรง ๆ ซึ่งแสดงถึงเจตนาของผู้ถามว่าต้องการจะศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับผู้ถูกถาม บางครั้งผู้ถูกถามอาจมีปฏิกิริยาต่อคำถามนั้น ๆ วิธีเทคนิคจินตนาการมี 3 วิธี ดังนี้

4.1 วิธีการต่อให้จบประโยค (sentence completion) วิธีการนี้ใช้มากในการวัดเจตคติที่อยู่ใต้จิตสำนึก ผู้ศึกษาจะให้ประโยคมาส่วนหนึ่ง ซึ่งจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้ถูกถามเกิดการตอบสนองไปในทางต่าง ๆ กันแล้วให้แสดงความรู้สึกนึกคิดออกมาโดยต่อประโยคให้จบ

4.2 วิธีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคำต่าง ๆ (word association) วิธีการนี้ผู้ศึกษาจะใช้คำแทนข้อความ แล้วให้ผู้ตอบบอกว่าเมื่อได้ยินคำนั้นแล้วนึกถึงอะไรเป็นครั้งแรก การวัดตามวิธีการนี้มี 2 ลักษณะ คือ เนื้อหาหรือคำที่ผู้ตอบตอบมา และระยะเวลาที่ใช้ในการคิด

หาคำตอบ ในบางครั้งผู้ตอบอาจใช้เวลาในการนึกหาคำอื่นที่จะมาใช้แทนสิ่งที่นึกถึง เนื่องจากไม่อยากจะตอบคำถามนั้น หรืออาจเป็นเพราะเป็นคำที่สังคมไม่นิยม เช่น เงิน คอมมิวนิสต์

4.3 วิธีการเล่าเรื่องจากภาพ (story telling) วิธีการนี้ผู้ศึกษาจะใช้ภาพเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลตอบสนอง คำบอกเล่าจากภาพจะสะท้อนให้เห็นเจตคติของบุคคลนั้น ๆ ภาพที่ใช้มีตั้งแต่ภาพถ่ายที่ชัดเจน ภาพวาดเหมือนของจริง ภาพถ่ายที่ตั้งใจทำให้พร่ามัว ไม่ชัดเจน ตลอดจนภาพหยดหมึกบนกระดาษ

ข้อดีของวิธีเทคนิคจินตนาการ คือ ใช้ง่าย และสามารถใช้วัดบุคคลหลายคนได้พร้อม ๆ กัน

ข้อจำกัดของวิธีเทคนิคจินตนาการ คือ ผู้ตอบอาจให้ข้อมูลที่บิดเบือน เพื่อให้คำตอบเป็นที่ยอมรับของคนอื่น การตีความหมายหรือการวิเคราะห์เนื้อหาของคำตอบต้องทำโดยผู้ที่ได้รับการฝึกฝนมาอย่างชำนาญแล้วเท่านั้น มิฉะนั้นข้อวินิจฉัยที่ได้จะขาดความน่าเชื่อถือ และนำไปใช้ประโยชน์ไม่ได้

รวิวรรณ อังคนุรักษ์พันธุ์ (2533 : 17) กล่าวถึงการวัดเจตคติว่าสามารถวัดจาก

- 1) การสังเกต (observation)
- 2) การสัมภาษณ์ (interview)
- 3) ใช้แบบสอบถาม (questionnaire)
- 4) การรายงานตนเอง (self - report)
- 5) ใช้เทคนิคเชิงฉายภาพ (projective technique)
- 6) ใช้สังคมมิติ (sociometry)

สุชาดา ถีระแก้ว 2538 : 49) กล่าวถึงวิธีการวัดเจตคติไว้ดังนี้

- 1) โดยการประเมินความรู้สึกรู้สึกของตนเอง
- 2) สังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก
- 3) แปลความหรือตีความปฏิกิริยาที่บุคคลแสดงต่อสิ่งเร้าการทำงานบางอย่างที่

กำหนดให้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2545 : 50) กล่าวถึงเครื่องมือวัดเจตคติการอ่านว่ามีหลายแบบ บางแบบใช้คำถามแล้วมีภาพประกอบ บางแบบใช้ตัวหนังสือ อัตราที่ใช้มี 5 อัตรา ได้แก่ ดีมาก ดี ปานกลาง น้อย น้อยมาก เครื่องมือบางชนิดมี 3 อัตรา ได้แก่ ดี ปานกลาง อ่อน และบางชนิดมีเพียง 2 อัตรา คือ ใช่ - ไม่ใช่ หรือ ชอบ - ไม่ชอบ การเลือกใช้แบบใดขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการใช้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สุชาดา ธีระแก้ว (2538) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการสื่อสารและเจตคติต่อวิธีสอนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยวิธีสอนที่ใช้บทบาทสมมติกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการสื่อสารวิชาภาษาไทยของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เจตคติต่อวิธีสอนวิชาภาษาไทยของนักเรียน 2 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน

นิลวรรณ สิทธิอาษา (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านและเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนอ่านตามแนวทฤษฎีอภิปัญญากับการสอนอ่านตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านตามแนวทฤษฎีอภิปัญญาและตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทย และมีเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

นงลักษณ์ คำยิ่ง (2541) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความเข้าใจในการอ่าน และความสามารถในการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนคำใหม่โดยการใช้นิทาน ปริศนาคำทาย และการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัย พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนคำใหม่โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน ปริศนาคำทาย และกิจกรรมตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเจตคติต่อวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเพลงพื้นบ้านกับการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01

ภารดี ศรีประยูร (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ศึกษารูปแบบการเล่านิทานทางโทรทัศน์ที่ส่งผลต่อความสามารถในการฟังและความคงทนในการจำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการฟังและความคงทนในการจำของผู้เรียน ที่เรียนจากทางโทรทัศน์ที่มีการนำเสนอการเล่านิทานประกอบท่าทางผู้เล่า ภาพนิทานและมีเสียงประกอบ และผู้ที่เรียนจากรายการทางโทรทัศน์ที่มีการนำเสนอการเล่านิทานประกอบภาพนิทานและมีเสียงประกอบ สูงกว่าผู้เรียนจากรายการทางโทรทัศน์ ที่มีการนำเสนอการเล่านิทานประกอบท่าทางผู้เล่าและมีเสียงประกอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ ส่วนผู้ที่เรียนจากรายการทางโทรทัศน์ที่มีการนำเสนอการเล่านิทานประกอบท่าทางการเล่า ภาพนิทานและมีเสียงประกอบ และผู้เรียนที่เรียนจากรายการทางโทรทัศน์ ที่มีการนำเสนอการเล่านิทานประกอบภาพนิทานและมีเสียงประกอบไม่แตกต่างกัน

จิราภรณ์ จันทา (2543) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่าน และความสามารถในการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนภาษา แบบเน้นพื้นฐานประสบการณ์ประกอบการเสริมต่อการเรียนรู้โดยอาศัยสื่ออรรถลักษณะกับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเน้นพื้นฐานประสบการณ์ ประกอบด้วยการเสริมต่อการเรียนรู้โดยอาศัยสื่ออรรถลักษณะกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีความเข้าใจในการอ่านภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการเขียนภาษาไทยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุภัค ไหวหากิจ (2543) ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบการรับรู้วินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานคติธรรมและการเล่นเกมแบบร่วมมือ ผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานคติธรรมและการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือมีการรับรู้วินัยในตนเองหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นนิทานคติธรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือ และมีการรับรู้วินัยในตนเองก่อนการทดลองและหลังทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเล่นแบบร่วมมือมีการรับรู้วินัยในตนเองก่อนการทดลองและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

โรเจอร์ (Roger, 1983) วิจัยเกี่ยวกับโคลซ เพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่าน รวมทั้งเจตคติเกี่ยวกับการอ่านของนักเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านอยู่ในระดับต่ำ ใช้เวลาในการทดสอบ 18 คาบ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความสามารถอยู่ในระดับต่ำซึ่งเรียนด้วยวิธีโคลซและมีการอภิปรายประกอบกลุ่มเพื่อน มีคะแนนสูงขึ้นทั้งความเข้าใจในการอ่านและเจตคติ

เดลานีย์ (Delaney, 1985) ทำการศึกษาผลของยุทธวิธีในการฝึกอ่านเพื่อความเข้าใจกับนักเรียนระดับ 4 และระดับ 5 โดยแบ่งการทดลองออกเป็น 3 กลุ่ม โดยฝึกให้นักเรียน จับใจความสำคัญของเรื่องแล้วทำการจดบันทึกเอาไว้ กลุ่มที่ 3 มีนักเรียน 35 คน ฝึกโดยให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องแล้วขีดเส้นได้ในประเด็นสำคัญ ๆ เอาไว้ แล้วทำการจดบันทึกสิ่งสำคัญเหล่านั้นเท่าที่จำได้ และกลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นกลุ่มควบคุม จำนวน 32 คน โดยใช้วิธีเดิม ผลการทดลองพบว่า คะแนนความเข้าใจโดยเฉลี่ยของกลุ่มทดลองทั้ง 2 กลุ่ม สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุมอย่างเห็นได้ชัด

แบบส์ (Babbs, 1983 : 174-A) ได้ศึกษาผลการสอนโดยใช้ยุทธวิธีในการดักเตือน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในด้านความรู้ที่มีต่อความเข้าใจ และการระลึกได้ในการอ่าน จุดมุ่งหมาย

เพื่อประเมินโครงการพัฒนาความรู้ของนักเรียนระดับ 4 เกี่ยวกับกระบวนการอ่านและการสอน โดยใช้ยุทธวิธีในการคัดเลือกเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 4 ผลปรากฏว่า กลุ่มทดลองมีความเข้าใจในการอ่านและการระลึกได้ไม่แตกต่างจากกลุ่มควบคุม แต่กลุ่มควบคุมมีความรู้เกี่ยวกับวิธีอ่านให้ได้ผลคืออยู่ในระดับต่ำ การใช้บัตรคัดเลือกเป็นวิธีการที่มีผลดีในการชักชวนให้นักเรียนเป็นผู้ใช้ยุทธวิธีในการอ่าน

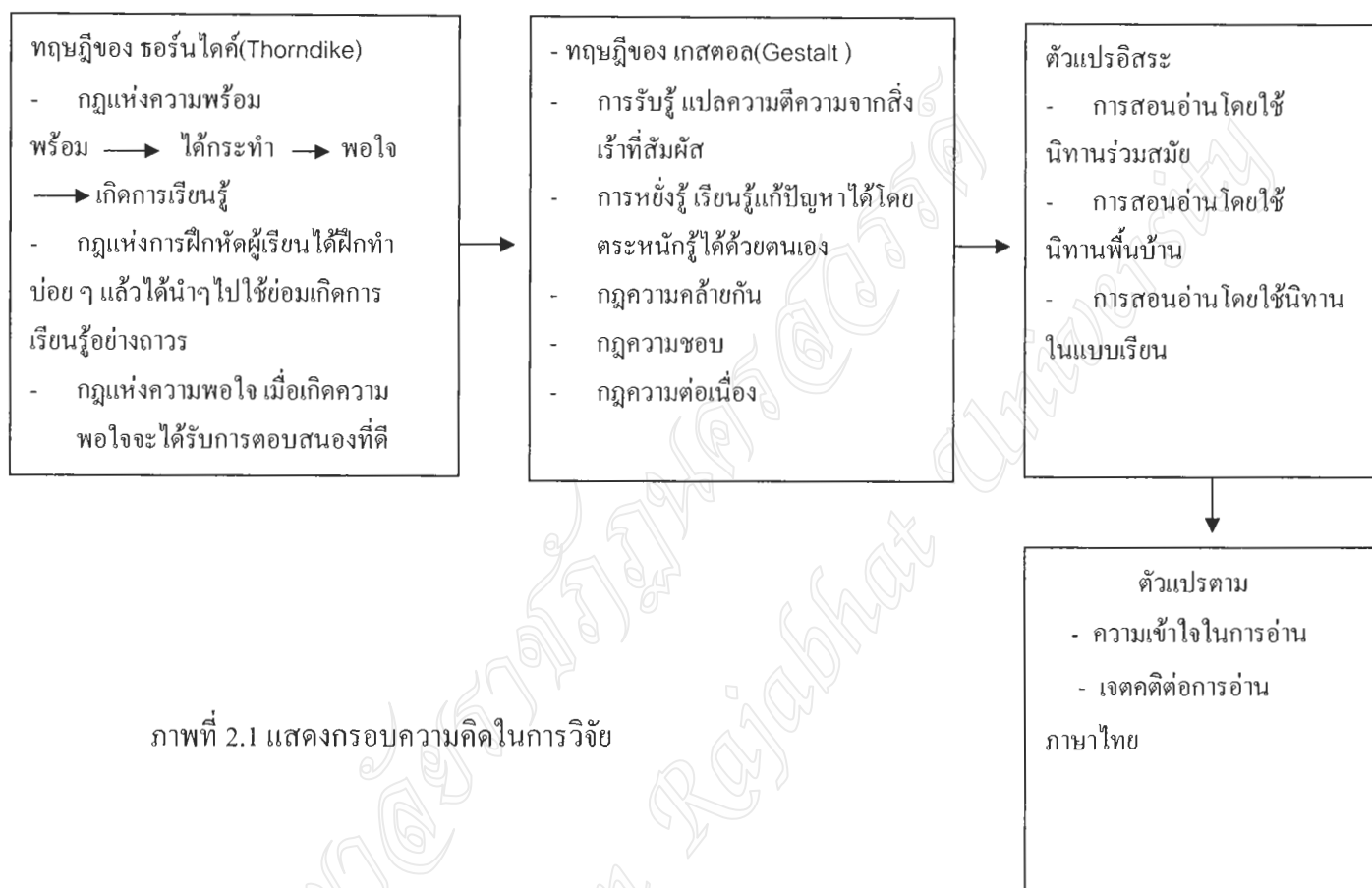
สตีเวนส์ (Steven. 1980) ได้ศึกษาความเข้าใจในการอ่านเรื่องที่สนใจของนักเรียนที่มีความสามารถสูงที่คะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 83 ขึ้นไปกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนเกรด 5 และ 6 โดยได้สำรวจความสนใจในการอ่านจากรายการ 25 เรื่อง ซึ่งมีระดับความสนใจตั้งแต่ 1-7 เลือกเรื่องที่นักเรียนสนใจมาให้อ่านแล้วทดสอบความเข้าใจในการอ่าน พบว่า เรื่องที่นักเรียนสนใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้นักเรียนยังพบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศเกี่ยวกับความเข้าใจในการอ่านจากเรื่องที่สนใจ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในการอ่านทั้งในประเทศและต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่า ความเข้าใจในการอ่านสามารถฝึกฝนได้ หากรู้จักบกร่องหรือจัดรูปแบบ วิธีสอนและเครื่องมือเพื่อวัดความเข้าใจในการอ่านให้เหมาะสมกับทักษะที่ผู้เรียนมี ปัญหา โดยเฉพาะในเรื่องวิธีสอน นับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในการอ่าน

กรอบความคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยคาดหวังว่า การจัดกิจกรรมการสอนอ่าน โดยใช้นิทานพื้นบ้าน นิทานร่วมสมัย และนิทานในแบบเรียน มาประกอบการสอนอ่านเพื่อ ความเข้าใจ ผลการเปรียบเทียบจากการสอนอ่านทั้ง 3 วิธี จะทำให้ได้ข้อมูลที่มีผลต่อการเรียนว่า นักเรียนมีความต้องการในการอ่านอย่างไรจึงจะส่งผลให้ ความสามารถในการอ่านของผู้เรียน สูงขึ้นและมีเจตคติต่อการอ่านภาษาไทย ดีขึ้น ดังแผนภาพ

จากแนวความคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบความคิดได้ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำมาตั้งสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

1. เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้นิทานพื้นบ้าน นิทานร่วมสมัย และนิทานในแบบเรียน จะมีความเข้าใจในการอ่านต่างกัน
2. เปรียบเทียบเจตคติต่อการอ่านภาษาไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้นิทานพื้นบ้าน นิทานร่วมสมัย และนิทานในแบบเรียนว่ามีความแตกต่างกัน